

**TC
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKÖĞRETİM 7.SINIF ÖĞRENCİLERİNDEN AKRAN ZORBALIĞI
ZORBA VE KURBANLARININ OKUL BAŞARI DÜZEYLERİ VE
SOSYOMETRİK STATÜLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Filiz GÜNER

**TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN**

KARS-2009

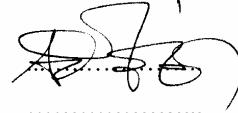
TC
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Filiz GÜNER'E ait," Akran Zorbalığı Zorba Ve Kurbanlarının Okul Başarı Düzeyleri Ve Sosyometrik Statülerinin Değerlendirilmesi" konulu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

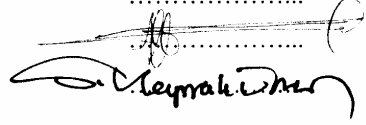
Öğretim Üyesinin Ünvanı, Adı ve Soyadı

İmza

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Ögmen
Yrd. Doç. Dr. Sema Karaman K. ÖZMEN

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../200 tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

UYGUNDUR

...../...../.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İlköğretim 7.Sınıf Öğrencilerinden Akran Zorbalığı Zorba Ve Kurbanlarının Okul Başarı Düzeyleri ve Sosyometrik Statülerinin Değerlendirilmesi

Filiz GÜNER

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN

2008

Bu araştırmanın amacı, akran zorbalığı gruplarını, okul başarı düzeyleri ve sosyometrik statülerine göre değerlendirmek, karşılaştırmak ve elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirmektir. Araştırmanın örneklemini 2007–2008 eğitim-öğretim yılında Kars Merkez İlköğretim okullarında 7. sınıfa devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya 180’i erkek, 261’i kız toplam 441 öğrenci katılmıştır.

Çalışmada öğrencilerin karakteristik özelliklerini belirlemek için Yrd. Doç. Dr. Metin Pişkin tarafından geliştirilen “Akran Zorbalığı Ölçeği” ile danışman ve Rehberlik Araştırma Merkezi uzmanlarının görüşleri doğrultusunda geliştirilen “Sosyometri Formu” olmak üzere iki adet form kullanılmıştır. Öğrencilerin okul başarı düzeylerini karşılaştırmak için yılsonu not ortalamaları kullanılmıştır.

Akran zorbalığı grupları, okul başarı düzeyleri açısından karşılaştırıldıklarında, gruplar arasında yapılan istatistiksel testte akran zorbalığı gruplarına göre yılsonu not ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Ancak, cinsiyet açısından akran zorbalığı gruplarına göre akademik başarı puanı arasındaki fark incelendiğinde, kurbanlarda ve nötrlerde kızlar erkeklere göre daha yüksek puan ortalamasına sahipken ($p<0,05$), diğer iki grupta anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Akran zorbalığı grupları, sosyometrik statüleri açısından karşılaştırıldıklarında, aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamsız saptanmıştır. Ancak, kurban grubunda cinsiyetler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmıştır. Kız öğrencilerde popülerler, erkek öğrencilere göre daha fazladır ($p<0,05$). Kurban – zorba grubun ise

cinsiyetler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmamıştır ($p>0,05$). Diğer iki grubun verileri istatistiksel teste uygun olmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Akran zorbalığı, zorba, kurban, zorba-kurban, nötr, sosyometrik statü, okul başarı düzeyi

ABSTRACT

The scope of this research is to evaluate and compare the peer victimization groups according to their school achievement levels and sociometric status; and to develop proposals confirming with data obtained.

The sample of researcher consists of students attending to the 7.th classrooms of central elementary schools of Kars in 2007-2008 educational year. Totaly 441 students of 180 boys and 261 girls relatively have participated to the research.

In order to determine the charesteristic features of students in the study, two types of forms have been used which are named "Peer Victimization Scaler" developed by Yrd. Doç. Dr. Metin Pişkin and the other named Sociometry Form developed in line with opinions of Counseling and Guidance Research Center specialists. The year-end average grades had been used to compare the school achievement levels of students. The other two groups were not analised because their data were not suitable for statistical analysis.

When the peer victimization groups were compared in terms of schooll achievement levels; a meaningfull difference has not been determined among the year-end average grades in the statistical test of the groups compared to the peer victimization groups. However, when the difference in academic achievement points were analised according to the sex type of peer victimization groups; in victim and neutral groups girls has higher point average ($p>0.05$) than boys and it has not been determined a meaningfull difference in other two groups.

When peer victimization groups were compared in terms of their sociometric status, the difference between them has been determined as meaningless. However, the difference between the sexes in victim group has been statistically determined as meaningfull. It can be said that the populars among girls are more crowded than boys. ($p<0.05$). But in victim-bully group the difference between opposite sexes has not ben determined as meaningfull statistically. ($p>0.05$).

Key words: peer victimization, bullying, victim, bullying-victim, neutral, sociometric status, school achievement level

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı'nda yürütülmüştür.

Çalışmada, akran zorbalığı ve sosyometrik statü kavramlarına, akran zorbalığı türlerine, akran zorbalığı gruplarına, bunlarla ilgili araştırmalara, akran zorbalığı gruplarının sosyometrik statüye ve okul başarı düzeyine etkisi hakkındaki bulgu ve yorumlara, bunların ışığında yararlı olabileceği düşünülen önerilere yer verilmiştir.

Çalışmamda engin bilgilerinden yararlandığım danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ENGİN' e; verdikleri fikirler ve paylaşımları için Yrd. Doç. Dr. Metin PİŞKİN, Dr. Tuncay AYAS ve Arş. Gör. Mehtap BAYRAKÇI' ya; istatistikî verileri elde etmem de yardımcı olan ağabeyime ve Arş. Gör. Cantürk ÇAPIK'e; hep yanımda oldukları için kız kardeşim Semra ve benim için çok değerli olan arkadaşım Hacer Bulut'a, eğitim hayatım boyunca maddi, manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Kars-2009

Filiz GÜNER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	I
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar DİZİNİ.....	VIII

I. BÖLÜM

1. Giriş.....	1
1.1. Problem.....	3
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Varsayımlar.....	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Araştırmanın Amacı.....	4
1.6. Araştırmanın Önemi.....	4

II. BÖLÜM

2. Araştırmanın Kuramsal Temelleri.....	5
2.1. Kavram Olarak Zorbalık ve Akran Zorbalığı.....	5
2.1.1. Akran Zorbalığının Nedenleri.....	9
2.1.1.1. Çocuğun Kendisinden Kaynaklanan Nedenler.....	9
2.1.1.2. Çocuğun Kendisi Dışındaki Nedenler.....	11
2.1.2. Akran Zorbalığı Türleri.....	11
2.1.3. Akran Zorbalığı Grupları.....	14
2.1.4. Akran Zorbalığı Gruplarının Özellikleri.....	14
a. Zorba Öğrencilerin Özellikleri.....	15
b. Kurban Öğrencilerin Özellikleri.....	18
c. Kurban-Zorbaların Özellikleri.....	19
2.1.5. Akran Zorbalığı ile Cinsiyet İlişkisi.....	20
2.1.6. Akran Zorbalığı ile Yaş İlişkisi.....	22
2.1.7. Akran Zorbalığı ile Okul Başarı Düzeyi İlişkisi.....	23
2.1.8. Akran Zorbalığı ile Sosyometrik Statü İlişkisi.....	25
2.1.9. Zorbalık Davranışının Sonuçları.....	27
2.1.10. İlgili Araştırmalar.....	28

III. BÖLÜM

3. Yöntem.....	35
3.1. Araştırmanın Evreni.....	35
3.2. Katılımcılar.....	35
3.2.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları ve Yaş Ortalamaları.....	35
3.3. Veri Toplama Aracı.....	36
3.4. Verilerin Analizi.....	37

IV. BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorum.....	39
4.1. Bulgular.....	39
4.1.1. Cinsiyetlerine Göre Kurban ve Zorba Öğrencilerin Zorbalık Türlerindeki Dağılımı.....	39
4.1.2. Katılımcıların Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Dağılımı.....	40
4.1.3. Akran Zorbalığı Grupları Arasında Okul Başarı Düzeyleri Açısından Elde Edilen Farklılıklar.....	41
4.1.4. Cinsiyete Göre Akran Zorbalığı Gruplarının Okul Başarı Düzeyleri Açısından Elde Edilen Farklılıklar.....	41
4.1.5. Akran Zorbalığı Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Kendi Grupları İçindeki Sosyometrik Statülerinin Dağılımı.....	42
4.1.6. Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Sosyometrik Statüler Arasındaki Farkın Karşılaştırılması.....	43
4.1.7. Cinsiyet Açısından Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Sosyometrik Statüler Arasındaki Farkın Karşılaştırılması.....	44
4.2. Yorum.....	46

V. BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler.....	49
5.1. Sonuç.....	49
5.2. Öneriler.....	50
KAYNAKLAR.....	53
EKLER.....	58
ÖZGEÇMİŞ.....	69

TABLULAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 2.1. Akran Zorbalığı İle Normal Akran Çatışması Arasındaki Fark.....	8
Tablo 3. 1 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	35
Tablo 3. 2 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Ortalamaları.....	36
Tablo 4. 1 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Zorbalık Türlerini İşaretleme Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	39
Tablo 4. 2 Katılımcıların Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	40
Tablo 4. 3 Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Öğrencilerin Okul Başarı Düzeyleri Arasındaki Fark.....	41
Tablo 4. 4 Cinsiyet Açısından Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Yılsonu Not Ortalamaları Arasındaki Fark.....	42
Tablo 4. 5 Akran Zorbalığı Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Kendi Grupları İçindeki Sosyometrik Statülerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	43
Tablo 4. 6 Akran Gruplarına Göre Öğrencilerin Sosyometrik Statüleri Arasındaki Fark.....	44
Tablo 4. 7 Cinsiyet Açısından Kurban Grubunun Sosyometrik Statüleri Arasındaki Fark.....	45
Tablo 4. 8 Cinsiyet Açısından Kurban-zorba Grubunun Sosyometrik Statüleri Arasındaki Fark.....	45

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Okul toplum için çok önemli olan bir kurumdur. Bu nedenle Odacı' ya (2007) göre okullar, çocukların ve ergenlerin fiziki ve psikososyal özelliklerinin gelişmesini sağlayabilecekleri yerler olmalıdır. Öğrencilerin önemli ihtiyaçlarından biri, yaşamlarına anlam katan, kendileri için amaç oluşturan ve kendilerini güvende hissettikleri okullara sahip olmaktır. Okul atmosferi ve politikasının, okuldaki öğrenci yaşantılarında, öğretmen ve öğrenci ilişkilerinde oldukça önemli bir yeri vardır. Okulda şiddetin olması öğrencinin bu ortamda zorba ve/veya kurban pozisyonuna gelmesine neden olur. Böyle durumların sonucunda okul çocuk için risk faktörü oluşturan ve onun model alarak şiddeti öğrendiği bir yer haline gelir.

Johnson & Johnson'a (1995) göre, bugünün okulları önceki okullara göre oldukça farklıdır ve bu herkesçe bilinmektedir. Bundan yirmi-otuz yıl önce okullarda, koridorlarda yürümek, yüksek sesle konuşmak, sakız çiğnemek gibi davranışlar başlıca disiplin problemleri olarak sayılırken, bugünün sorunları ise fiziksel ve sözel şiddet ve bazı okullarda uyuşturucu, hırsızlık, saldırı ve cinayet gibi daha ciddi suçları içine almaktadır (Akt. Çalık ve Kurt, 2007).

Çınar'a (2007) göre, önceleri Türkiye'de eğitimde şiddet, öğretmenlerin öğrencilere uyguladığı şiddetle gündeme gelirken, son zamanlarda buna neden olan daha çok öğrenciden öğrenciye yönelik olan şiddettir. Öğrencilerin birbirlerine karşı acımasız davranmaları okul ve eğitim güvenliğini tehdit etmesinin yanında öğretmen ve velilerin de haklı endişelerine neden olmaktadır.

Buluç (2007), alınan tüm önlemlere rağmen çocuk ve özellikle ergenlik çağındaki gençler arasında suç ve şiddet olaylarının arttığı, son yıllarda yapılan

bilimsel araştırmalar ve medyada çıkan haberlere bakıldığında görülebildiğini dile getirmektedir. Günümüzün önemli ve göz ardı edilemeyecek sosyal problemlerinden biri olarak ocuk sularının kapsam ve Şiddeti göze çarpmaktadır. Çocuklara özgü suların önemli bir bölümü ise, okullarda meydana gelmektedir. Ancak, hemen hemen tüm dünya ocuk ve gençleri arasında görülen bir sorun olarak karŐımıza çıkan ocuk ve gençler arasındaki suç ve Şiddet olaylarındaki artıŐ, diğer ülkeler gibi Türkiye için de büyük bir sorundur. Ayas'a (2007) belirttiğine, zorbalığın okullarda ne sıklıkla yapıldığına yönelik çalışmalarda bu oran tüm dünya ülkelerinde %10 ile %25 arasında deđiŐmektedir.

Koç'a (2007) göre, okullarda zorbalık, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde oldukça yoğun bir Şekilde görülmektedir. Bu dönemlerde görülen, bu tür davranışlar yalnızca zorba ve kurbanlarınkini değil; zorbalığa tanıklık eden diğer öğrencilerin de okul yaŐamlarını etkilediği gibi yetiŐkinlik yaŐamlarında da kalıcı izler bırakabilirler. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ilköğretim ve orta öğretime devam eden öğrenciler arasındaki zorbalık olaylarının, çok sayıda öğrencinin içinde yer aldığı, önemli ve ciddi bir sorun olduğu dile getirilmektedir.

Olweus, zorbalık olarak adlandırılan davranışların ilköğretim birinci kademedede yoğun olduğunu, ilköğretim ikinci kademedede doruk noktasına ulaŐtıđını, orta öğretimin ilk ve son yıllarında da devam ettiğini belirtmektedir. (Akt. Ayas, 2007). Koç'a (2007) göre ise, zorba öğrencilerin her ğretim kademesinde en etkin oldukları dönemler ise, okulun son sınıfına devam ettikleri yıllardır. Zorbaların aksine, kurban öğrencilerin, zorbalık türü olaylarla karŐılaŐma riskleri de her ğretim kademesinin ilk yıllarında daha yüksektir.

1.1. Problem

Akran zorbalığı gruplarına göre ilköğretim ğrencilerinin okul başarı düzeyleri ve sosyometrik statüleri arasında fark var mıdır?

1.2. Alt Problemler

1. Cinsiyetlerine göre kurban ve zorba öğrencilerin zorbalık türlerini işaretleme frekansları ve kendi cinsiyetleri içindeki yüzdeleri ne kadardır?
2. Öğrencilerin akran zorbalığı gruplarında bulunma frekans ve yüzdeleri ne kadardır?
3. Akran zorbalığı gruplarına göre öğrencilerin okul başarı düzeyleri arasında fark var mıdır?
4. Cinsiyet açısından akran zorbalığı gruplarına göre öğrencilerin okul başarı düzeyleri arasında fark var mıdır?
5. Akran zorbalığı gruplarında yer alan öğrencilerin kendi grupları içindeki sosyometrik statülerinin frekans ve yüzdeleri ne kadardır?
6. Akran zorbalığı gruplarına göre öğrencilerin sosyometrik statüleri arasında fark var mıdır?
7. Cinsiyet açısından akran zorbalığı gruplarına göre öğrencilerin sosyometrik statüleri arasında fark var mıdır?

1.3. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin sorulara doğru ve samimi yanıt verdikleri varsayılmıştır.
2. Yılsonu not ortalamaları öğrencilerin okul başarılarını gösteren geçerli bir değişken varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırma Kars ili merkez ilçesi ilköğretim okulları 7. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Akran zorbalığı durumları araştırmacı tarafından uygulanan “Akran Zorbalığı Ölçeği”nde yer alan ifadelerle sınırlıdır.
3. Okul başarılarını belirleme öğrencilerin yıl sonu not ortalamaları ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Amacı

Akran zorbalığı gruplarını, okul başarı düzeyleri ve sosyometrik statülerine göre değerlendirebilmek, karşılaştırabilmek ve elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirebilmektir.

1.6. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma son yıllarda yoğun bir şekilde yaşanan, akran zorbalığı ya da diğer adıyla okul zorbalığı sorunun etkilerinin belirlenmesine katkı sağlayabileceği için önemlidir

II. BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

Bu bölümde araştırmanın kuramsal temellerine yer verilmiştir. Kuramsal temelde, sırasıyla kavram olarak zorbalık ve akran zorbalığı, akran zorbalığının nedenleri, akran zorbalığı türleri, akran zorbalığı grupları, akran zorbalığı gruplarının özellikleri, akran zorbalığı ile cinsiyet ilişkisi, akran zorbalığı ile yaş ilişkisi, akran zorbalığı ile okul başarı düzeyi ilişkisi ve akran zorbalığı ile sosyometrik statü ilişkisi konularına değinilmiştir.

2.1. Kavram Olarak Zorbalık ve Akran Zorbalığı

Zorba davranışlara yönelik ilk tanımlamayı İsveçli araştırmacı Heinemann “mobbing” olarak isimlendirmiş ve bir bireye yönelik birden başlayıp birden biten bir grup şiddeti olarak tanımlamıştır (Akt. Dölek, 2001).

Pişkin (2002), Fitzgerald’ın zorbalığı, saldıran pozisyonunda olan bir birey ile bir kurban arasında geçen ve saldırganın kurbanı bilinçli bir şekilde baskı altına alması, acı ve sıkıntı vermesiyle sonuçlanan, zorbanın kurbanı yaptıklarından haz aldığı ve dikkat edilmediği takdirde etkileri uzun süreli olabilen saldırganlıktır diye tanımladığını belirtmektedir.

Rigby (2004)’e göre, zorbalık saldırganca davranışları içermektedir ve aralarında fiziksel, sözel ya da dolaylı üstünlük olan kişiler arasında gerçekleşmektedir.

Farrington zorbalığı, başkalarına korku, endişe ve hasar verecek şekilde güçlü olan birisi tarafından güçsüz olana karşı yapılan fiziksel, psikolojik veya sözel saldırı olarak nitelendirir, Mellor ise, bir kişi ya da grup tarafından fiziksel veya psikolojik

olarak kendisini savunmadan yoksun başka bir kişi veya gruba karşı uygulanan uzun dönemli şiddet olarak tanımlamıştır (Akt. Buluç,2007).

Çalık ve Kurt (2007), Lumsden'in, bir kişinin kasıtlı ve sürekli bir şekilde bir başkasının üzerinde düşmanca ve kötü niyetlerle güç kullanmasını zorbalık olarak tanımladığını belirtirken ve sinirli ve anti sosyal yapıda olan fiziksel ve sözel geniş bir eylem dizisi zorbalık kapsamına girdiğini dile getirmektedirler.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte ise; ” Zorba, gücüne güvenerek başkalarının hakkını alan, müstebit” ve “zorbalık da, zorba olma durumu; zorbaca davranış, müstebitlik” olarak tanımlanmaktadır.

Zorbalığın bir türü olan “Akran Zorbalığı”, kavram olarak uzun zamandır var olup 2000’li yıllardan itibaren ülkemizde yaygınlaşan bir kavramdır. Ayrıca Gökler (2007) çalışmasında okullarda öğrenciler arasında yaşanan zorbalığın okul zorbalığı, akran zorbalığı gibi nitelendirildiğinin görülmekte olduğunu belirtmektedir. Şiddet, saldırganlık ve zorbalık evrensel kavramlardır ve tüm kültürlerde yaygındırlar. Genellikle birbirine yakın olmakla birlikte akran/okul zorbalığının farklı tanımlarına rastlamak mümkündür.

Okul zorbalığı konusundaki ilk çalışmalar Olweus tarafından 1970’li yıllarda İskandinav ülkelerinde başlatılmıştır (Koç, 2006-b) . Akran zorbalığı ile ilgili araştırmaların öncüsü olan Olweus (1993) zorbalığı, bir ya da daha fazla öğrencinin defalarca olumsuz davranışları sergilemesi, okul zorbalığını (school bullying) ise, “Yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak güçlü olan çocukların, daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir.” olarak tanımlamaktadır. Sonraki çalışmalarında bu tanıma yapılan eleştirileri göz önünde bulundurarak tanımını genişleten Olweus’un (1999), okul zorbalığını bir ya da daha fazla öğrencinin bir başka öğrenciye sürekli olarak olumsuz eylemlerde bulunması şeklinde tanımladığı ve tanımda geçen olumsuz eylemleri, kasıtlı bir biçimde zarar verme ve rahatsız etme şartına bağladığı görülmektedir.

Olweus (1999)'a göre, bir davranışın zorbalık olması için şu özellikleri taşıması gerekir:

- a. Bireylere yönelik yapılan davranışın kasıtlı olarak zarar verme amacı olması,
- b. Davranışın sürekli tekrarlanması,
- c. Zorba ve kurban arasında bir güç dengesizliği olduğu için kurbanın kendisini savunamayacak durumda olması gerekir.

Baldry ve Farrington da, Olweus'un görüşlerini destekleyerek okul/ akran zorbalığının, saldırgan davranışın bir alt sınıfı olmakla birlikte diğer anti sosyal davranışlardan, sıradan davranışlardan, şaka yollu takılma, boğuşma ve okul bahçesi kavgalarından çok farklı olduğunu ve bu farkın, zorbalığın süreklilik göstermesinden ve olaylara karışan çocuklar arasındaki fiziksel yapı, kuvvet ve güç dengesizliğinden kaynaklandığını belirtmektedir (Akt. Şahin, 2007).

İlk defa karşılaşılan bir bireyle tartışmak, fiziksel olarak hareket yapmak, sözel olarak bağırarak ya da herhangi bir zarar verme durumu zorbalık olarak ele alınmamaktadır. Çünkü süreklilik gösteren bir saldırgan davranış değildir (Kağıtçıbaşı, 2004). Bu iki davranış arasında ki fark Güvenir (2004)'in oluşturduğu Tablo 2.1 ile düzenli bir şekilde ifade edilmiştir.

Tablo 2.1. Akran Zorbalığı İle Normal Akran Çatışması Arasındaki Fark

Normal Akran Çatışması	Akran Zorbalığı
Eşit güçler; arkadaşlık var.	Güçte dengesizlik; arkadaşlık yok.
Arada sırada olur.	Tekrarlayıcı olumsuz hareketler var.
Ciddi değil.	Ciddidir (ruhsal ve fiziksel zarara yol açar).
Güç ve dikkat arayışı yok.	Güç ve kontrol arayışı var.
Belli bir kazanç arayışı yok.	Güç kazanmayı ya da belli bir eşyayı, parayı almayı deneme var.
Pişmanlık ve sorumluluk alma var.	Pişmanlık ve sorumluluk alma yok.
Problemi çözmek için çaba sarfedilir.	Problemi çözmek için çaba sarf edilmez.
Eşit duygusal tepki vardır.	Sadece mağdura yoğun olumsuz duygusal tepki vardır.

Yıldırım'a göre (2003), zorbalık dövme, vurma, tekme atma gibi fiziksel güç içerdiğinde aynı zamanda şiddettir. Ancak zorbalık alay etme, dalga geçme, kızdırma, isim takma, kötü söz söyleme, arkadaş grubuna almama, dışlama, yalnızlığa terk etme, iftira etme, söylenti çıkarıp yayma gibi saldırganlık türlerini de içermektedir.

Pişkin (2002), okullarda yaşanan zorbalık olaylarının bir türü olan okul zorbalığını, yapılan tanımlarını biraz geliştirerek, yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak daha güçlü olan öğrencilerin kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesi olarak tanımlamaktadır. Bu yönüyle şiddetten ayırt edilebilir, çünkü bir durumun şiddet olabilmesi için süreklilik veya güç farkı önemli değildir.

Gökler'e göre (2007), akran zorbalığını tanımlamaya yönelik ifadeler bir miktar farklılaşsa da, tanımlamaların ve kriterlerin birbirinden çok farklı olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmacıların zorbalık tanımlarındaki temel vurgular şu şekilde özetlenmiştir.

Zorbaca davranışlar:

- Kasıtlıdır, zarar verme amaçlıdır.
- Zorbalık “ fiziksel (tekme, tokat vb.)” veya “psikolojik (dışlama, konuşmama vb.)” olabilir.
- Bireysel ya da grupça gerçekleştirilebilir.
- Süreklilik gösterir; tekrarlanma olasılığı yüksektir.
- Taraflar arasında fiziksel ya da psikolojik güç dengesizliği vardır.
- Genellikle baskınlık kurmak, sosyal statü kazanmak ya da bu statüyü korumak amacıyla gerçekleştirilir.

2.1.1. Akran Zorbalığının Nedenleri

Koç'a göre (2007), okul zorbalığının nedenleri, geniş bir alanda ve oldukça karmaşıktır. Okul zorbalığına yol açan nedensel faktörleri iki alt başlıkta ele almak mümkündür. Bunlar; öğrencilerin kendisinden kaynaklanan fiziksel ve psikolojik nedenler (örneğin; özsaygı düzeyinin düşük ya da yüksek olması, genel ya da sürekli öfke düzeyi, kişilik özellikleri ya da çocuğun anti-sosyal bir kişilik yapısına sahip olması, evde ve okulda kurallara uymama ya da sık sık kural ihlali, cinsiyet) ve öğrencinin kendisi dışındaki – aile, okul ve çevreden kaynaklanan - nedenler (örneğin; hatalı anne - baba ya da öğretmen tutumları, kitle iletişim araçlarının – televizyon, radyo, gazete ya da dergiler - olumsuz etkileri) olarak sıralanabilir.

2.1.1.1. Çocuğun Kendisinden Kaynaklanan Nedenler

Araştırma bulguları, zorba öğrencilerin zorbaca davranışlar sergilemelerinde çeşitli dürtülerin ve nedenlerin etkili olduğunu göstermektedir. Zorbalar da, kendilerini alt-üst olmuş ve öfkeli hissedebilirler veya uyumlu olmadıklarını fark edebilirler. Zaman zaman kendilerine ve aile üyelerinden birisine zorbaca davranıyor olmaları da bu gerçeğe karşı bir tepki olabilir. Zorba öğrencilerin neden zorbaca davranışlarda bulduklarına ilişkin diğer nedenlerden bazıları aşağıda verilmiştir (Koç, 2007):

1. Uyumlu olmadıklarını hissettikleri için,
2. Gösteri yapma ya da sert görünmeyi istedikleri için,
3. Başka insanları incitmenin doğru olduğunu düşündükleri için,
4. Birçoğu kendilerinden hoşlanmadıklarını başkalarına yansıtmak istedikleri için,
5. Ebeveynleri tarafından evde sürekli cezalandırıldıkları için,
6. Zorbaca davranışlarda bulunan bir ablaları ya da ağabeyleri olduğu için,
7. Ebeveynler, onlara (zorbalara) veya birbirlerine karşı şiddet kullandıkları için,
8. Başka birisi tarafından zorbalığa uğradıkları için.

Akran zorbalığı davranışlarının yaşanmasında yukarıda saydıklarımızın dışında, MEB (2007)'in yaptığı çalışmaya göre, çocukların kendilerinden kaynaklanan ve akran zorbalığına neden olan davranışlara bakıldığında, zorbalık davranışına maruz kalma olasılığı yüksek olan çocukların özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

- Pasif ve içine kapanık,
- “Hayır” deme, uygun kişiden yardım isteme, kendini savunabilme gibi sosyal becerilerden yoksun olan,
- Ürkek, kaygılı ya da girişken olmayan
- Genellikle fazla arkadaşı olmayan ve
- Duygusal olarak çabuk dağılabilen çocuklar

Öte yandan zorbalık davranışına maruz kalma olasılığı düşük olan çocukların özellikleri ise şöyle sıralanabilir (MEB, 2007).

- Çatışma çözme, iletişim ve sosyal becerileri gelişmiş,
- Uzlaşabilen ve alternatif çözümler sunabilen,
- İnsanların duygularının farkında olan,
- Çatışmaları çözmede ve diğer çocukların yardım almalarında aktif rol üstlenebilen çocuklar

2.1.1.2. Çocuğun Kendisi Dışındaki Nedenler

Çalık ve Kurt (2007)'a göre, okul, çocuğun uyumlu veya uyumsuz davranışlar göstermesinde önemli etmenlerin bulunduğu çevrelerden biridir. Çocuğun psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının okulda karşılanmaması birçok uyumsuzlukların çıkmasına sebep olabilir. Bunlar arasında en belirgin etmenleri şöyle sıralamak mümkündür:

- a. Çocuklar arasındaki bireysel farkların tanınmaması,
- b. Çocuklara gereken önemin verilmemesi,
- c. Gerekli rehberliğin yapılmaması,
- d. Öğretmenlerin disiplin ve eğitim tutumları- tedbirleri,
- e. Akran grubu,
- f. Toplum,
- g. Medya

Gökler (2007), yaptığı çalışmada, özellikle çocuklar arasında zorbalığın önemsenmemesinin ardında farklı nedenlerin yer aldığını belirtmektedir. En önemli nedenlerden biri, çocuklar arasındaki zorbalık eylemlerinin yetişkinlerce normal sosyal davranışlar olarak algılanışı, büyüme ve gelişmenin doğal bir parçası olarak görülmesi, oyun, şakalaşma vb. algılanmasıdır. Diğer bir neden, problemin üstünün örtülmesi ve öğretmen, yönetici vb. yetişkinlerden kolaylıkla saklanmasıdır. Bir diğer neden ise, zorbalı ve kurbanları ayırt etmeyi sağlayacak özelliklerin nasıl tanımlanması gerektiğinin bilinmemesi ve belirgin tanımlamaların olmamasıdır.

2.1.2. Akran Zorbalığı Türleri

Akran zorbalığının tanımında olduğu gibi türlerini belirtmede de çeşitli görüşler öne sürülmüştür ve aşağıda bunlardan bazılarına yer verilmiştir.

Berger ve Thompson'a göre akran zorbalığı, fiziksel saldırı (vurma, yumruk atma, çimdikleme) ya da sosyal saldırı (kasıtlı sosyal dışlama) olmak üzere çok çeşitli davranışlar yoluyla meydana gelebilmektedir. (Akt. Pekel, 2004)

Hazler ve Roffey 'e göre, zorbalık fiziksel saldırganlıkla sınırlı değildir. Başkalarının duygularını incitme, onları sözcüklerle, hakaretlerle ya da sosyal olarak dışlama yoluyla güven ve özsaygılarını sarsmak da zorbalığa dâhil edilebilir. Sharp'a göre ise, *doğrudan* ve *fiziksel* olarak nitelenen zorbalık vurma, çelme takma, eşyalara zarar verme gibi davranışları; *doğrudan* ve *sözel* olan zorbalık ise, isim takma ve alay etme gibi davranışları içerir. Zorbalığın dolaylı biçimi başkalarının arkasından çirkin hikâyeler ya da dedikodular çıkarma veya kişiyi gruptan dışlama şeklindeki davranışlardır (Akt. Yurtal ve Cansever, 2004).

Pişkin'e göre (2002), akran zorbalığı, tekme atma, tokat vurma, itme, çekme gibi *fiziksel*; sataşma, alay etme, dalga geçme, kızdırma, hoşça gitmeyen isim takma, küçük düşürücü sözler söyleme gibi *sözel*; dedikodu ve söylenti çıkarıp yayma, arkadaş grubundan dışlayarak yalnızlığa terk etme gibi *dolaylı* ya da para veya değerli eşyalarını zorla alma, almakla tehdit etme, eşyalarına zarar verme gibi *davranışsal* olarak ortaya çıkabilmektedir.

Özteke ve Ural (2007)'a göre, zorbalık *doğrudan* ve *dolaylı* olmak üzere iki temel kategoride sınıflanabilir. Doğrudan zorbaca davranışlar, yumruklama, dürtme, itme, vurma, çimdikleme, bağırma, ısırma, tükürme, çete kurma, köşeye sıkıştırma, küfür ya da hakaret etme, tehdit etme, utanç verici ya da zalimce şakalar yapma, cinsel içerikli dokunma, teklifte bulunma ya da saldırma şeklinde olabilir. Dolaylı zorbalık davranışı ise, doğrudan zorbalık davranışından daha duygusal ve pasif-saldırgandır. Bu davranışlar şöyle sıralanabilir; izole etme, reddetme, kabul etmeme ya da şantaj yapma, rütbesini kullanma ya da derecelendirme, nefret dolu bakma, bakışları ile taciz etme, küfür içeren el kol hareketleri yapma, hakaret edici ve küçük düşürücü notlar yazma, bir başkasına yaşının özelliklerini kullanarak iş yaptıрма, kendi çıkarları için arkadaşlarını ve ilişkilerini kullanma.

Arıman (2007), zorbalık türlerini aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır.

1. Bedensel: İtme, tekme atma, yumruklama, saç kulak çekme, bıçakla saldırma, ya da korkutma amaçlı kullanılan her türlü fiziksel şiddet.

2. Sözel: Ad takma, alay etme, söylenti, çirkin takılmalar, tehdit etme, sözel kaba şaka, hakkında kötü şeyler yazma.

3. Duygusal: Gruptan dışlanma, ayrımcılık, aşağılama, eşyalarına zarar verme, parasını zorla alma.

4. Cinsel: Sarkıntılık, elle taciz, cinsellik içeren sözler söyleme.

Arıman'nın (2007) belirttiğine göre, araştırmacılar, çoğunlukla üç tip zorbalıktan söz etmektedirler: Sosyal dışlama, fiziksel ve sözel zorbalık. Son ikisi, gözlenebilirliğinden dolayı doğrudan zorbalık içinde yer alırken, *sosyal dışlama* ise *dolaylı zorbalık* olarak tanımlanmaktadır. Dedikodu yaymak, istediğini yapmadığı takdirde arkadaşlığı bitirmekle tehdit etmek gibi doğrudan gözlenmeyen davranışları içeren dolaylı zorbalık, ilişkisel saldırganlık terimiyle de ifade edilmektedir.

Diğerlerinden farklı olarak, Eliot zorba davranışları; fiziksel (vurma, tekmeleme, yumruklama v.s.) ve tehdit etme (para isteme, eşyasını alma, ödevini alma v.s.) olarak sınıflandırmaktadır (Akt. Şahin, 2007).

Gökler (2007), Beale 'nin yaptığı incelemelerde dört tür zorbalıktan söz ettiğini belirtmektedir. İlk türü okullarda oldukça iyi bilinir ve "*fiziksel zorbalık*" olarak adlandırılır. Fiziksel zorbalar eylem yönelimlidir ve vurmak, tekme atmak gibi doğrudan zorbalık olarak nitelendirilebilecek davranışlar sergilerler. Bu zorbalığın en kolay ayırt edilebilen türüdür. Fiziksel zorbaların büyük çoğunluğu erkektir. Zaman geçtikçe fiziksel zorbalar daha saldırgan olurlar ve zorba davranışlarını yetişkinliklerine de taşıyabilirler. İkinci türü "*sözel zorbalık*" tır. Bu tür zorbalar kullandıkları sözcüklerle kurbanlarını incitirler, küçük düşürürler ve onurlarını kırarlar. Üçüncü zorbalık türü "*ilişkilerde zorbalık ya da ilişkisel zorbalık*" tır. Bu tür çoğunlukla kızlar arasında olur ve sosyal ilişkilerde reddetmeye yol açar. Son zorbalık türü ise, "*tepkisel zorbalık*" tır. Bu zorbalık türü belirlenmesi en güç olanıdır denilmektedir.

Pişkin (2005) ise, zorbalık türlerini beş kategoride ele almaktadır. Bunlar, *fiziksel zorbalık*, *sözel zorbalık*, *izolasyon* (dışlamak), *söylenti çıkarıp yayma*

(hakkında dedikodu yapma), *eşyalara zarar verme* (arkadaşlarının malına zarar verme)dir. Bu çalışmada da Pişkin'in yaptığı sınıflama dikkate alınmıştır.

2.1.3. Akran Zorbalığı Grupları

Literatüre bakıldığında akran zorbalığı grupları genel olarak dört grupta tanımlanmaktadır. Tanımlar birbirine benzer olarak şu şekildedir:

Zorba: Kendilerinden fiziksel ya da psikolojik olarak güçsüz olan akranlarına kasıtlı ve sürekli olarak rahatsızlık verecek şekilde zorbaca davranan öğrenci ya da öğrenci gruplarına “zorba” denir (Pişkin, 2002; Yıldırım, 2003).

Kurban: Kendilerinden daha güçlü olan öğrencilerin zorbaca söz ve eylemlerine uğrayan öğrenci ya da öğrenci gruplarına ”kurban” denir (Pişkin, 2002; Yıldırım, 2003).

Zorba-kurban: Zaman zaman zorbalık yapan, bazen de zorbalığa uğrayan öğrenci ya da öğrenci gruplarına “Zorba-kurban” denir (Pişkin, 2002; Yıldırım, 2003).

Nötr: Akran zorbalığı olaylarına karışmayan; ne zorbalık yapan, ne de zorbalığa uğrayan normal akranlar ya da akran gruplarına “nötr” denir (Gökler, 2007)

2.1.4. Akran Zorbalığı Gruplarının Özellikleri

Pişkin (2002), literatürde zorbalık olgusunu farklı biçimde yaşayan öğrencilerin psikolojik özelliklerinin de farklı olduğunu ortaya koyan araştırma bulgularının var olduğunu belirtmektedir.

Gökler (2007), yaptığı çalışmada zorbalığa taraf olan grupların, genellikle sorunlu ailelerden geldikleri ve ebeveynlerinin uygun olmayan tutum ve davranış

tarzları sergilediklerinin söylenebileceğini belirtmektedir. Ailede atılan bu temeller, çocuğun okula başlamasıyla birlikte okul ortamına taşınmakta, çocuk ailede gördüğü ve günlük yaşamın doğal, normal, ayrılmaz bir parçası olarak öğrendiği şiddeti, sorunlarını çözmede ve yaşamla başa çıkmada kullanmaktadır.

a. Zorba Öğrencilerin Özellikleri:

Zorba öğrencilerin sahip oldukları kişilik özellikleri incelendiğinde bu öğrencilerin genellikle içtepsel ve saldırgan öğrenciler oldukları gözlemlenmektedir. Zorba öğrenciler, kurbanların davranışlarını genellikle kışkırtıcı/tahrik edici olarak algılamaktadırlar. Bu öğrenciler içinde “sert” görünme gereksinimi duymakta ve diğerlerinin duygularını önemsememekte ve özellikle kurban öğrencilere karşı çok az düzeyde empati göstermektedir. Bu özellikleri ile paralel olarak zorba öğrenciler az sayıda olumlu sosyal davranış göstermektedir. Ayrıca zorbalık yapan öğrencilerin genellikle yetişkinlere de karşı geldikleri, anti-sosyal kişilik özellikleri sergiledikleri, okul kurallarına karşı geldikleri ancak düşünülenin aksine çok az kaygı duydukları bilinmektedir (Ayas, 2007).

Koç makalesinde, Besag’ın zorba ve kurbanların bu grupta yer almalarını aile özelliklerine göre değerlendirdiğini belirtmektedir. Besag’a göre, zorbaların, evinde yönlendirme ve denetim zayıftır ve çocuğun eve geliş saatleri denetlenmez; anne ve babaya karşı olumsuz duygular söz konusudur, aile üyelerinin birbirine karşı empatik anlayışları, sevgi ve merhametleri yeterli değildir; anne-baba tutumu olarak, izin verici (ilgisiz) ya da otoriter bir ortamda büyürler; saldırganca davranışlara göz yumulur, güçlü ve sert olma imajı teşvik edilir; anne ve babalarının da geçmişte zorba olma olasılıkları oldukça yüksektir; anne ve babaları arasında evlilik sorunları olduğu gibi ev ortamı da sağlıklı bir yapıya sahip değildir (Akt. Koç, 2007).

Koç (2007), zorba öğrencilerin çoğunlukla fiziksel cezanın uygulandığı ve problemlerle baş edebilmeleri için çocuklara fiziksel gücün öneminin vurgulandığı ve fiziksel karşı koymanın öğretildiği, buna karşılık da aile desteğinin ve sıcaklığının

yetersiz olduğu ve çoğunlukla ebeveyn katılımının olmadığı ailelerden geldiklerini gösterdiğini belirtmektedir.

Koç'un (2006), araştırma bulgularından derlediği zorba kişilerin kişilik özellikleri aşağıda sıralanmıştır.

1. Çoğunlukla fiziksel olarak güçlü ve saldırgandırlar.
2. Kolaylıkla şiddete başvururlar,
3. Kendilerine güvensiz ve zayıf iletişim becerilerine sahiptirler.
4. Evde az zaman geçirirler ve aile içi olumlu etkileşimleri düşük düzeydedir.
5. Üst düzey iletişim becerilerine sahiptirler. Aynı zamanda kendilerine güvenli, alaycı ve dalgacıdırlar.
6. Başları otorite ile derde düştüğünde kurtulmayı bilirler.
7. Özellikle erkek zorbalar; kendi toplumsal beklentilerine uygun buldukları baskın ve güçlü erkeklere kolayca uyum sağlarlar ve akranlarınca da kabul gören maço imajı taşırlar.
8. Nadiren endişeli olmalarına karşın, genelde kaygı düzeyleri düşüktür.
9. Kendilerini sert, başarılı ve becerikli görürler. Güce dayalı benlik algısına sahiptirler.
10. Kendilerine güven düzeyleri yüksek, dışa dönük ve rahattırlar. Okulda almış oldukları notlara göre kendilerini daha akıllı bulurlar.
11. Baş etme becerileri yüksektir, bağımsız hareket edebilirler ve kendilerini tam olarak ifade edebilirler.
12. Sıklıkla yalana başvururlar ve ahlaki değerler açısından olgunlaşmamışlardır.
13. Etkileme arzusuna sahip oldukları için genellikle bozucu ve ayıracıdırlar.
14. Umursamazdırlar ve dikkat çekebilme istekleri baskındır.
15. Sorumluluğu kabul etmedikleri gibi, empatik anlayıştan da yoksundurlar.
16. Kendi çıkarları için diğer öğrencileri kullanırlar.
17. Başkalarına acı çektirmekten hoşlanırlar ve toplumsal olarak da atak olarak tanımlanırlar.
18. Kurbanın cezayı hak ettiğine inanırlar.

19. Genellikle güç ve kontrol sahibi olmak isterler.
20. Yetişkinleri dinlemedikleri gibi, okulda ve evde kurallara uymazlar.
21. Kurban olarak kendilerinden küçük, kaygı düzeyi yüksek, arkadaşı olmayan ve diğer çocuklardan farklı çocukları seçerler.

Olweus (1993)'e göre, tipik zorbaların en ayırt edici özellikleri, zorbalığın tanımında da bahsedildiği gibi, akranlarına yönelik saldırganlıklarıdır. Ancak zorbalar aynı zamanda ebeveynleri, öğretmenleri gibi yetişkin gruplarına karşı da saldırganlardır ve diğer insanlar üzerinde hâkimiyet – baskı kurmaya yönelik güçlü ihtiyaçları vardır. Zorbalar genellikle şiddete karşı daha olumlu tutumlara sahiptirler ve şiddet araçlarını daha fazla kullanırlar. Genellikle tepisel davranırlar, otokontrolleri düşük düzeydedir ve kurbanlarla yok denilecek kadar düşük düzeyde empati kurarlar. Kendilerine bakışları olumludur ve büyük çoğunluğu, kendi saldırganlık düzeylerinin farkında değildirler. Eğer zorbalar erkekse, diğer erkek çocuklardan ve kurbanlardan fiziksel olarak daha güçlüdürler. Zorbalar düşünülenlerin aksine, çok az ya da ortalama düzeyde kaygı ve güvensizlik yaşarlar; ancak özsaygıları daha düşük değildir. Kısaca, tipik olarak zorbalar “fiziksel güçlerine eşlik eden saldırgan tepki örüntüleri” ile karakterize edilirler ve “çabuk öfkelenen bir mizaca” sahiptirler.

Hantler, yaptığı incelemeler sonucunda zorbaların özelliklerini şöyle sıralamaktadır: Zorbalar diğerleri ile empati kurma becerilerinden yoksundurlar. Tolerans düzeyleri düşüktür ve gitgide daha da toleranssız hale gelirler. Diğerlerinin haklarına ve duygularına karşı saygısız ve düşüncesizce davranırlar (Akt. Gökler, 2007).

Gökler (2007), zorbaların tipik özellikleri toparlanacak olursa, saldırgan oldukları ve bu saldırganlıklarını baskınlık sağlamak ya da kurdukları baskınlığı sürdürmek amacıyla kullandıklarının söylenebileceğini belirtmiştir. Zorbaların yıkıcı, öfkeli ve tepkisel olduklarını, otokontrollerinin zayıf ve engellenmeye karşı toleranslarının düşük olduğu, pek çoğu, kendi saldırganlık düzeylerinin farkında olmadığı ve kaygı düzeylerinin düşük olduğu, şiddet ve şiddet araçlarına karşı

olumlu tutumlar besledikleri, kurbanlarına karşı empatilerinin yok denecek kadar düşük olduğu, genellikle problem çözme becerilerinden yoksun oldukları, içki içme, sigara içme gibi yaşlarına uygun olmayan problem davranışlar sergileme olasılıklarının yüksek oldukları, genellikle problemlili ailelerde yetişmiş oldukları, ailelerinde fiziksel disiplin şekilleri kullanıldığı ve özsaygılarının genellikle ya ortalama ya da ortalamadan üzerinde olduğunu belirtmektedir.

Kandemir (2006)'e göre, zorbalık yapan çocuk, sadece daha yapılı ve güçlü olduğu için değil, ayrıca diğer çocukların kendilerini koruma amacıyla onun yanında yer almaları nedeniyle de kendilerini daha güçlü olarak algırlar. Şahin (2007) de, zorba öğrencilerin, sözel ve sözel olmayan eylemleriyle diğer öğrencileri korkuttuğunu, alay ettiğini, onların sahip olmaları gereken özgür öğrenme haklarını ellerinden aldıklarını, eşyalarına zarar verdiklerini, sahip olmaları gereken özgür öğrenme haklarını ellerinden almadıklarını, eşyalarına zarar verdiklerini, kendilerini ifade etmelerini engellediklerini, dolayısıyla çocukların kendilerini okulda güvensiz hissetmelerine ve sıkça devamsızlık yapmalarına sebep olduğunu belirtmektedir.

Olweus (1993)'e göre, okul zorbalıları, saldırgan doğaları ve fiziksel güçleri ile akranlarını baskı altına alırlar; ancak etkili liderlik becerilerine sahip değillerdir. Koç (2006), okul zorbalığı konusunda Hoover ve Hazler tarafından yapılan araştırma, zorba öğrencilerin yeni fikirleri kabul etmede gönülsüz, çok dedikodu yapan kişiler olduklarını ve bir grup içinde etkili bir izleyici olmadıklarını bulduklarını belirtmektedir.

b. Kurban Öğrencilerin Özellikleri

Ayas (2007), kurban öğrencilerin kaygılı, güvensiz, çekingen ve ürkek oldukları; atılgan olmadıkları, düşük özsaygı ve sosyal beceri düzeyine sahip oldukları, arkadaşlarının çok az olduğu ve sosyal olarak sıkça dışlandıkları yönünde literatürde bulgular olduğunu belirtmektedir. Ayrıca araştırma bulgularının, kurbanların zorbaca eylemlere uğradıklarında kendilerini nadiren savunup karşı koyduklarını, daha çok anne-babalarına bağlı ve büyük olasılıkla aşırı koruyucu anne-babaların çocukları olduklarını ortaya koyduğunu belirtmiştir.

Besag'a göre, kurbanların, Anne babaları aşırı koruyucudur, bundan dolayı da bu çocuklarda aileye bağımlılık görülür; aile içi ilişkileri yakın ve sıcaktır ve kurbanlar anne ve babalarının beklentilerini karşılayamayacaklarına inanırlar (Akt. Koç, 2007)

Yıldırım (2003)'a göre, şiddete maruz kalan öğrencilerin genel özellikleri şöyle sıralanabilir:

- İçe dönük,
- Kaygılı,
- Güvensiz,
- Çekingen,
- Kendilerine saygıları yeterince gelişmemiş,
- Sosyal becerileri yetersiz,
- Yeterince arkadaşı olmayan,
- Sosyal ortamlarda dışlanan,
- Zorbaca davranışlara maruz kaldıklarında nadiren savunup karşı koyabilen,
- Anne babalarına bağımlı,
- Az sevilen, çocuklardır.

Okul, zorbalarm aksine kurbanlar için güvensizliğin hüküm sürdüğü, korku duyulan ve mutsuz olunan bir mekândır (Pişkin, 2002).

b. Kurban-Zorbalarm Özellikleri

Hem akran zorbalığına hedef olan hem de akran zorbalığı gösteren çocuklar, depresyon ve kaygı gibi duygusal problemler yaşamaktadır. Bunlara ek olarak bu çocuklar, diğer çocuklara göre, daha fazla oranda duygusal stres içindedirler. Aynı zamanda, zorba-kurban çocukların, zorba kurban ve akran zorbalığına karışmayan çocuklarla karşılaştırıldıklarında, daha düşük benlik saygısına sahip oldukları görülmektedir (Pekel, 2004)

Gökler (2007)'e göre, zorba-kurbanlar genellikle sorunlu ailelerden gelmekte, Bu çocuklar genellikle ebeveynlerini tutarsız (aşırı koruyucu ya da ihmalkâr vb.) ve bazen de istismar edici olarak betimlemektedir. Zorba- kurbanlar, ailelerinin samimiyet ve sıcaklık düzeylerinin ve ebeveynlik becerilerinin düşük olduğunu ifade ederler. Zorba-kurbanların ailelerinin de, çocuklarına karşı güce dayalı teknikler kullandıkları yönünde bazı bulgular mevcuttur. Aynı zamanda araştırmalar, zorba-kurbanların düşmanca davranmayı evde öğrendiklerini ve bu şemaları dünyanın geri kalanını muhalif ve güvenilmez kişiler olarak görmede kullandıklarını da desteklemektedir.

Yıldırım (2003)'a göre, hem zorbalık yapan hem de zorbalığa uğrayan öğrencilerin genel özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Popüler olmayan, sevilmeyen,
- Kolayca kıskırılabilen ve kolayca kıskırtan,
- Sosyal ortamlarda kabul edilmeyen,
- Kendilerine saygıları düşük çocuklardır.

2.1.5. Akran Zorbalığı ile Cinsiyet İlişkisi

Koç (2006-a), birçok araştırmanın sonucuna ve pek çok kişinin düşündüklerinin aksine okulda zorbalık yalnızca erkek öğrenciler arasında yaygın bir olay değildir ve bu tür olaylar yalnızca erkek öğrencileri kapsamaz diye belirtmektedir. Barone ve Kappan'ın 1993 yılında yaptıkları araştırmanın bulguları, ortaokullardaki kurbanların yalnızca % 47'sini erkeklerin ve buna karşılık % 53'ünü ise kız öğrencilerden oluştuğunu göstermektedir. Tahmin edilebileceği gibi erkekler arasındaki zorbalık türü davranışlar daha çok fiziksel zorbalık (vurma ve itme) boyutunda meydana gelirken; kız öğrenciler arasındaki zorbalık olayları da yapısal olarak sözel zorbalık boyutundadır. Erkeklerin % 89,3'ü daha çok fiziksel zorbalık deneyimine sahip olduklarını belirtirken; kız öğrencilerin de % 67,1'i de daha çok sözel zorbalık deneyimine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin % 10'u maruz kaldığı zorbalık sonrasında yaralandığını

bildirirken; yaralanan öğrencilerin % 76,5'ini de erkek öğrenciler oluşturmaktadır (Akt. Koç, 2006a).

Pişkin (2002)'in belirttiğine göre, pek çok araştırmada, kız ve erkek öğrencilerin zorbalığa uğrama biçimlerinin farklı olduğu dile getirilmiştir. Bu çalışmalarda erkek öğrencilerin daha çok diğer erkek öğrencilerin dövülme, tekmelenme, itilme ve benzeri fiziksel zorbalığına uğradıkları, buna karşın kız öğrencilerin daha çok her iki cinsin isim takma, dalga geçme, alay etme, söylenti çıkarma gibi sözel içerikli zorbalığa uğradıkları ve sosyal olarak dışlandıkları bulunmuştur.

Gültekin (2006)'in belirttiğine göre ise, bir araştırmada, 6- 11 yaş grubundaki öğrenciler sınıflarında gözlenmiş ve saldırgan davranışlar sergileme, saldırılara hedef olma ve uygulanan ya da hedef olunan saldırının türü açısından yaş grupları ve cinsiyetler arasında bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmacılar, saldırganlığı, fiziksel ve sözel saldırganlık olarak iki boyutuyla ele almışlar; araştırma bulguları beklendiği gibi erkek çocukların bütün yaş gruplarında kızlara göre anlamlı olarak daha fazla fiziksel saldırganlık sergilediklerini ya da bu tip saldırganlığa maruz kaldıklarını göstermiştir. Ancak sözel saldırganlık için durum tam tersidir. Kızlar arasında sözel saldırganlık uygulama ve sözel saldırılara maruz kalma, bütün yaş gruplarında erkek çocukları arasında olduğundan daha yaygındır. Saldırmanın hedefinin cinsiyetine ilişkin bulgular, her iki cinsiyetin de saldırgan davranışlarını daha çok hemcinslerine yöneltme eğiliminde olduklarını göstermiştir. Ancak araştırmacılar, toplumun erkek çocuklarına kızlara karşı nazik olmaları gerektiğini öğrettiği için erkek çocuklarının kızlara karşı saldırganlık sergilemekte daha isteksiz olabilecekleri görüşünü sınıflarında, karşı cinsiyete saldırganlık yöneltme konusundaki isteklilik açısından kız ve erkek çocuklar arasında bir fark olmadığını görmüşlerdir.

Mellor'a göre, İskoçya Liselerine devam eden öğrencileri kapsayan ve diğer değişkenlerle birlikte okul zorbalığının sıklığını da ele aldığı çalışmasında; örneklem grubundaki 942 öğrenciden erkeklerin % 50'sinin ve kız öğrencilerin de 1/3'ünün ya

diğer öğrencilere karşı zorbaca davrandığını ya da diğer öğrenciler tarafından zorbalığa uğradığına ilişkin bulgulara ulaşmıştır. Bu çalışmada cinsiyet değişkeni ile ilgili olarak elde edilen önemli diğer bir bulgu da, kız öğrencilerin şiddet içerikli etkileşimlere katılım ve bu konulardaki soruları cevaplandırma konusunda; erkek öğrencilerle kıyaslandığında daha isteksiz davranıyor olmalarıdır. Okulda zorbalık, cinsiyet değişkeni ile birlikte ele alındığında ise; okul yaşamları boyunca kız ve erkek öğrenciler eşit oranda kurban olabilirler. Araştırmanın önemli bir diğer bulgusu da zorbalık sonrasında yaşanan duygularla ilgili olanıdır. Zorbalık sonrasında kız öğrenciler genellikle pişmanlık duygusu yaşarken; erkek öğrenciler ise, durumu kurbanın suçu olarak görmekte ve kurbanın zorbalığı hak ettiğini düşünmektedir(Akt. Koç, 2006a). Banks'a(1997) göre de, erkek öğrenciler daha çok doğrudan zorbalık yöntemlerine başvururken; kızlar ise, daha çok dedikodu yayma ve sosyal yalıtılmışlığı zorlama gibi daha kurnaz ve dolaylı zorbalık yöntemlerini kullanma eğilimindedirler.

Koç (2007), okul zorbalığı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiye bakıldığında erkeklerin ağırlıklı olarak fiziksel (doğrudan) zorbalık ve kızların da duygusal (dolaylı) zorbalık türü davranışlar sergiledikleri söylenebileceğini belirtmektedir.

2.1.6. Akran Zorbalığı ile Yaş İlişkisi

Olweus (1999)'un 713 ilköğretim okulunda çok geniş bir örneklem grubu üzerinde (2- 9. sınıflar) yaptığı çalışmada, zorbaca eylemlere uğrama sıklığında yaşla birlikte belirgin bir azalmanın olduğu, ancak zorbalık yapma sıklığında bu değişimin gözlenmediği bulunmuştur. Boulton & Underwood (1992)'un ortaokul öğrencileri üzerinde yaptıkları bir diğer çalışmada, Olweus'un araştırmasında olduğu gibi, kurban oranlarında yaşla birlikte bir azalma olduğu halde, zorba oranlarında bir yükselmenin olduğu gözlenmiştir (Akt. Pişkin, 2002)

Yunanistan'da ilkokul öğrencileri üzerinde Pateraki tarafından yapılan çalışmada, yaş arttıkça zorba öğrencilerin oranında yükselme, ancak kurbanların

oranında bir düşüş gözlenmiştir. Aynı çalışmada özellikle vurma, dövme, tekme atma biçimindeki doğrudan yapılan zorbalıklara daha çok küçük yaştaki öğrencilerin, buna karşın isim takma, alay etme, dalga geçme türünden zorbalığa ise daha çok büyük sınıflardaki öğrencilerin uğradığı görülmüştür (Akt. Ayas, 2007)

6-16 yaşları arasındaki öğrencilerle çalışan Rigby ve Slee'nin araştırmasında büyük yaş gruplarında akran zorbalığında genel bir düşüş görüldüğü belirtilirken, 12-13 yaş erkek çocuklar arasında akran zorbalığına maruz kalma oranında hafif bir yükseliş olduğu kaydedilmiştir. Eslea ve Rees, benzer şekilde, yetişkin kadın ve erkeklerle gerçekleştirilen geriye dönük bir çalışmada akran zorbalığının en çok 11-13 yaş arasında gerçekleştiğini bildirmişlerdir (Akt. Gültekin, 2006).

Yaşa bağlı olarak saldırıların niteliğinde gözlenen değişimlerin bir nedeni olarak Smith ve arkadaşları, küçük çocukların akran zorbalığını genellikle fiziksel saldırganlığa giren davranışlarla eş tutmalarını göstermişlerdir. Ancak, ilkokul döneminin ilerleyen yıllarında çocukların sözel saldırganlığı da akran zorbalığı kapsamında değerlendirmeye başladıklarını ve ilişkisel saldırganlık kapsamındaki davranışları ise ancak ortaokul yıllarında akran zorbalığı tanımına dâhil ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, neden fiziksel saldırganlığın küçük yaşlarda daha çok yaygınken ilişkisel saldırganlığın ileri yaşlarda ağırlık kazandığı sorusuna cevap olabilir. Ayrıca bu araştırmanın sonuçları, küçük çocukların her türlü fiziksel saldırıyı, taraflar arasındaki güç dengesizliğini dikkate almadan akran zorbalığı çerçevesinde değerlendirdiklerini; fakat yaşları ilerledikçe akran zorbalığının ne olduğunu daha iyi kavrayarak ayırt edebildiklerini göstermiştir. Bu sonuç da, akran zorbalığı oranlarında yaşa bağlı olarak gözlenen düşüşü açıklamaktadır (Akt. Gültekin, 2006)

2.1.7. Akran Zorbalığı ile Okul Başarı Düzeyi İlişkisi

Zorbalığın akademik performans üzerindeki etkisi fazla irdelenmemiş olmasına karşın okuldan kaçmanın, okulla ilgili etkinliklerden kaçmanın ve kendini okulun tamamında ya da belli bölgelerinde güvensiz hissetmenin öğrencilerin

akademik gelişimini olumsuz etkileyebileceği düşünülebilir. Nitekim bu görüşü destekleyen bazı araştırma bulguları vardır. Hazler , Hoover ve Oliver zorbalığa uğrayan öğrencilerin %90'ının, okul notlarında bir düşüş yaşadıklarını ifade ettiklerini kaydetmiştir. Olweus da erkek kurbanların notlarının daha düşük olduğunu bulmuştur (Akt. Pişkin, 2002).

Juvonen ve arkadaşları akran zorbalığına hedef olma ve okul başarısı arasındaki ilişkiye, psikolojik uyumun aracı olabileceğini belirterek, akran zorbalığına sürekli maruz kalan çocukların yaşantılarının stresli olduğunu ve bu stresli yaşantıların da akademik başarısızlığa yol açabileceğini belirtmişlerdir. Buna göre, yüksek oranda akran zorbalığına hedef olan çocuklar, yaşadıkları kötü muamelenin bir sonucu olarak çeşitli psikolojik problemler yaşayabilmektedirler. Bu psikolojik problemler ise akademik başarının düşmesine neden olmaktadır (Akt. Pekel, 2004)

Ayas (2007)'a göre, okullarda yaşanan şiddet okul iklimi üzerinde olumsuz sonuçlar üretirken öğrencilerin öğrenme süreçlerine de olumsuz etkide bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar okulda şiddete maruz kalan öğrencilerin akademik başarı üzerinde olumsuz etki ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte okullarda yaşanan zorba davranışlarda öğrencilerin akademik ve sosyal olarak ilerlemelerinde yeteneklerini olumsuz bir şekilde etkileyebilen önemli ve ciddi bir sorundur. Okulda zorba davranışlara uğramanın etkileri oldukça kalıcı ve zararlıdır. Kurbanlar genellikle okuldaki etkinliklere yeterince motive olamamakta okula ya isteksiz bir şekilde devam etmekte ya da okula gitmeyi reddetmektedir. Okul zorbalığı hem zorba hem de kurban öğrencilerin akademik ve toplumsal gelişimini olumsuz şekilde etkileyebilir. Kurban öğrenciler genellikle okuldan korkarlar ve okulu kendilerini güvende hissetmedikleri bir yer olarak kabul ederler. Zorbalığa maruz kalan kurban öğrencilerin diğer öğrencilerce de dışlanmalarına yönelik eğilimlerini arttırmaktadır. Ayrıca okulda yaşanan zorbalık olayları okulda öğrenim için uygun bir ortamın oluşmasını olumsuz şekilde etkiler. Bunlar da öğrencilerin akademik başarıları için yapmaları gereken çalışmalarını engeller.

Amerikan Okul Güvenliği Merkezi'ne göre, zorbalarn büyük çoğunluğu okulda başarsızdır ve daha sonraki yaşamlarında iş ortamlarında da başarı ve performansları düşük olmaya devam eder. Kingman'a göre de, bir ocuk zorbalığa uğradığında, bu ocuk için okul, onun kendisini çok kötü hissetmesine neden olan bir yere dönüşmekte ve aynı zamanda onun akademik yaşamını da etkilemektedir (Akt. Gökler, 2007).

2.1.8. Akran Zorbalığı ile Sosyometrik Statü İlişkisi

Yılmaz (2007)'a göre, gençler duygularını ifade ederken şiddete yönelik davranışlar sergilemekte ve karşısındakinin duygularını anlamakta sıkıntılar yaşamaktadır. Kendi duygularının farkında olmayan ve hissettiklerini doğru olarak ifade edemeyen bu gençlerin sağlıklı kişiler arası ilişkiler kuramadıkları gözlemlenmektedir.

Berger ve Thompson'a göre, tüm çocuklar zaman zaman akranları tarafından istenmediklerini ya da dışlandıklarını hissederler. Bazı ocuklar çoğu zaman akranları arasında popüler değildirler ya da sevilmezler. Bu ocukların bir kısmı yalnızca ihmal edilen çocuklar olurken, diğerleri reddedilirler (Akt. Pekel, 2004)

Pişkin (2002)'e göre, zorbalığa maruz kalan öğrencilerin genellikle grup dışına itildikleri ve yalnız kaldıkları bilinmektedir. Diğer ğrencilerin zorbalığa maruz kalan öğrencilerle arkadaşlık kurmayarak onları dışlamalarının sebepleri arasında, diğer öğrencilerin gcsz olan bu öğrencilerle ilişkilendirilip, dolayısıyla statü kaybetmelerini engellemek ya da kendilerinin de zorbalığa maruz kalma risklerini azaltmak gibi gerekçeler sayılabilir.

Yıldırım (2001)'e göre, akran zorbalığına hedef olan çocuklar, zorba ve zorba- kurban çocuklara göre akran grubu içinde en çok haşlanılan çocuklar arasında yer almaktadırlar.

Yapılan çeşitli araştırmalarda akranları tarafından reddedilen ya da düşük oranda kabul gören çocukların daha fazla akran zorbalığına maruz kaldıkları gösterilmiştir. Aynı zamanda Perry ve arkadaşları akran reddinin akran kabulüne göre, akran zorbalığıyla daha güçlü bir ilişkisi olduğunu belirtmiştir (Akt. Pekel, 2004).

Okul zorbalığıyla ilgili bazı araştırmalara göre, zorba çocuk ve ergenlerin akranlarıyla etkili bir iletişim kurabilmek ve sürdürebilmek için gerekli olan temel sosyal becerilerden yoksun oldukları yönündedir. İngiltere’de yapılan araştırmalar, bu öğrencilerin sosyal beceri yoksunluğundan dolayı, sosyal ilişkilerinde baskınlığı ve gücü sürdürebilecekleri yöntemleri kasıtlı olarak seçtiklerini göstermektedir (Koç, 2007).

Zorba çocuklar, akranlarınca tümüyle dışlanmamakla birlikte genellikle onlardan kopuk bir biçimde kendi ikili-üçlü küçük gruplarını oluşturmaktadırlar (Koç, 2007). Gökler (2007)’e göre ise, zorba- kurbanlar çoğunlukla hiperaktifler ve dikkat problemleri yaşarlar. Sınıf içerisinde sürekli olarak diğer çocukları kızdırma ve olayları alevlendirme ya da tırmandırma eğilimleri vardır. Bu nedenle de akranları tarafından sosyal olarak kabul görmezler. Zorbaliğa uğrayan öğrenciler; kaygı, kızgınlık ve çaresizlik duyguları, depresyon, okulu sevmeme ve akademik başarıda düşüş, kendini değersiz ve mutsuz hissetme, dışlanmışlık ve yalnız kalma gibi sorunlar yaşamaktadır.

Akran zorbalığı gruplarının özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde, zorbalının dışadönük, kurbanların ise içedönük kişilik yapıları ile uyumlu özellikler sergiledikleri düşünülebilir. Ayrıca literatürde de okullarda sınıf arkadaşlarının zorbaca davranışlarına uğrayan öğrencilerin (kurbanların), önemli bir bölümünün sosyal becerileri yeterince gelişmemiş, güvensiz ve içedönük özellikler sergileyen çocuklar olduğu belirtilmektedir (Pişkin, 2002; Pişkin ve Ayas, 2005).

Olweus (1993)’e göre, zorbalar genellikle popülerdir ve etraflarında iki-üç öğrenciden oluşan ve zorbaları destekleyen ya da onlar gibi olmaya çalışan küçük gruplar vardır. Yaşla birlikte sınıf düzeyi de yükseldikçe, popüleriteleri azalmaya

başlar ve dokuzuncu sınıf civarında ortalamanın altına düşse de, hiçbir zaman kurbanlar kadar düşük olmaz.

Zorbalar, zorba-kurban akranlarına göre, daha düşük düzeyde ilişkileri güçlendirme davranışları ve amaçlarına sahiptirler. Bir çalışmada, akranlarının, zorbaları kurbanlara oranla daha yüksek sosyal statüye sahip olarak nitelendirildikleri görülmüştür. Ayrıca zorbaların, akranlarına oranla çok daha kolay arkadaş edindikleri, daha fazla sigara ve alkol kullanma gibi davranış problemleri sergiledikleri saptanmıştır (Gökler, 2007).

Gökler (2007) yaptığı çalışmada, kurbanlar, oyun ya da yemek saatleri gibi etkinlikler de dâhil olmak üzere, okulda genellikle yalnızdırlar ve kendi sınıflarından bile tek bir yakın arkadaşları olmadığını belirtmiştir. Aynı zamanda iletişim başlatmakta, diğer çocuklardan zayıftırlar ve kendilerini ispatlama becerilerden yoksundurlar. Bu nedenlerden dolayı da pek çok kurban diğer çocuklarca dışlanmıştır. Hem akranlarının görüşlerine, hem de kendi görüşlerine göre “popüler olmayan” öğrencilerdir denilmektedir.

2.1.9. Zorbalık Davranışının Sonuçları

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2007 yılında düzenlediği seminerde belirtildiğine göre, zorbalık davranışlarının hem davranışa maruz kalan, hem davranışı gösteren hem de davranışa şahit olan çocuklar üzerinde oldukça olumsuz olan sonuçları vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz(MEB, 2007):

a. Zorbalık davranışına maruz kalan çocuklar:

- Benlik saygısını yitirirler ve bunu geri kazanmak yıllarca sürebilir.
- Kendine ve diğerlerine olan güvenini yitirebilir.
- Arkadaşlarından soyutlanabilir ve yalnız kalabilir.
- Depresyona girebilirler.
- Devamsızlığı artabilir ya da okulu terk edebilir.
- Hıncını başka çocuklardan çıkarabilir.

b. Zorbalık davranışı gösteren çocuklar:

- Yardım edilmezse ileriki yıllarda da başkalarının üzerindeki güçlerini kötüye kullanmaya devam eder ve başkaları için bir tehdit oluşturabilirler.
- Soyutlanabilir ve yalnız kalabilirler.
- Başkalarıyla işbirliğinin yarattığı mutluluk, manevi tatmin gibi olumlu duygulardan yoksun kalabilirler.

c. Zorbalık davranışlarına şahit olan çocuklar:

- Kendilerini güvende hissetmeyebilirler.
- Kendilerini savunmak için sürekli tetik içinde bekleyebilirler.
- Etraflarında olup biten şiddet davranışlarından dolayı mutsuzluk, üzüntü, korku, umutsuzluk gibi olumsuz duygulara sahip olabilirler.

2.1.10. İlgili Araştırmalar

Öğülmüş (1995), “Okullarda (Liselerde) Şiddet ve Saldırganlık” adlı araştırma raporunda lise mezunlarının ifadelerine dayalı olarak okullarda ne tür şiddet ve saldırı olaylarının hangi sıklıkta meydana geldiğini betimlemek amacıyla araştırmasının verilerini 276 üniversite 1. sınıf öğrencisinden elde etmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre okullarda en sık görülen ilk üç olay; “okulda bazı öğrencilerin paralarının kaybolması ya da çalınması(%76.4)”, “okul masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerin bulunması (%74.6), “okul sınırları dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar (%64.9)” şeklinde sıralanmıştır.

Gültekin (2003), “Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği Geliştirme Çalışması” adlı yüksek lisans tezinde Türk örneklemini için akran zorbalığı kurbanlarını belirleme amacıyla bir ölçek geliştirmiş ve bu ölçeği psikometrik açıdan sınamıştır. Araştırmaya 5, 6, 7 ve 8. sınıflar ile lise 1 ve 2. Sınıflara devam eden 731 kız ve erkek öğrenci katılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasının ardından sırasıyla, akran zorbalığının hangi türlerine hangi yaş ve cinsiyetten öğrencilerin ne oranda maruz

kaldığını belirlemeye ve kız ve erkek öğrencilerde akran zorbalığı ve benlik kavramının farklı boyutları arasındaki ilişkileri görmeye çalışmıştır. Akran zorbalığının farklı türlerine maruz kalan öğrencilerin sayısında yaş ve cinsiyet grupları açısından anlamlı farklılıklar olup olmadığına bakıldığında, açık saldırılara 11 yaş grubundan, ilişkisel saldırılara ise 16 yaş grubundan daha çok öğrencinin hedef olduğunu göstermiştir. Cinsiyete bağlı karşılaştırmalar, açık saldırılara ve teröre hedef olan erkek öğrenci sayısının kız öğrencilerden, buna karşılık alaya ve ilişkisel saldırılara maruz kalan öğrenci sayısının da erkek öğrencilerden anlamlı olarak daha fazla olduğunu göstermiştir. Ayrıca, kız ve erkek öğrencilerin Akran Zorbalığı Kurbanlarını Belirleme Ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanların ve yaşlarının, Piers-Harris Çocuklar İçin Benlik Kavramı Ölçeği'nin alt ölçeklerinden aldıkları puanları ne ölçüde yordadığını belirlemek için uygulanan Hiyerarşik Regresyon Analizi sonuçları kız ve erkek öğrenciler için oldukça farklı sonuçlar vermiştir. Bulgular, erkek öğrencilerin, Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeği'nin davranış ve uyma alt ölçeğinden aldıkları puanları kişisel eşyalara saldırının; popülerite alt ölçeğinden alınan puanları terör ve ilişkisel saldırının; fiziksel görünüm alt ölçeğinden alınan puanları terör, alay, ilişkisel saldırı ve yaşın anlamlı olarak yordadığını gösterdiğini belirtmektedir. Kız öğrencilerin davranış ve uyma alt ölçeğinden aldıkları puanları ilişkisel saldırı, kişisel eşyalara saldırı ve yaşın; mutluluk alt ölçeğinden alınan puanları ilişkisel saldırı ile yaşın; kaygı alt ölçeğinden alınan puanları alayın; popülerite alt ölçeğinden alınan puanları alay, kişisel eşyalara saldırı ve yaşın; fiziksel görünüm alt ölçeğinden alınan puanları puanları da alay ve yaşın anlamlı olarak yordadığını bulmuştur.

Cenkseven ve Yurtal (2004), "İlköğretim Okullarında Zorbalığın Yaygınlığı ve Doğası" adlı makalelerinde, ilköğretim okullarında görülen zorbalık davranışlarının yaygınlığını, türlerini, yaşandığı yerleri, yaşanma zamanlarını ve öğrencilerin zorba davranışlar karşısında neler yaptıklarını belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma 212'si kız, 221'i erkek olmak üzere toplam 433 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda zorba davranışlara maruz kalma açısından kız ve erkek öğrenciler arasında erkeklerin lehine anlamlı farklılıklar bulmuşlardır.

Okulda zorbaca davranışlarda bulunanların daha çok erkek olanlar ve yaşça daha büyük öğrenciler olduğunu saptamışlardır.

Kapçı (2004), makalesinde ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin maruz kaldıkları zorbalık türleri, bunların görülme sıklığı, zorbalığın görülme türünde sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi ve cinsiyete bağlı farklılıkların olup olmadığı ve son olarak zorbalığa maruz kalıp kalmamanın benlik saygısı, depresyon, durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde nasıl bir farklılaşmaya neden olduğunu araştırmıştır. Araştırmaya 99 kız ve 107 erkek olmak üzere toplam 206 öğrenci katılmış ve analizler, öğrencilerin %40 oranında bedensel, sözel, duygusal ve cinsel zorbalığa maruz kaldıklarını, zorbalığın demografik değişkenlerden çok psikolojik değişkenlerle bağlantılı olduğunu göstermiştir.

Pekel (2004), “Akran Zorbalığı Grupları Arasında Sosyometrik Statü, Yalnızlık ve Akademik Başarı Durumlarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, akran zorbalığını belirlemek ve bu grupları sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarı açısından karşılaştırmak amacıyla 5. ve 6. sınıfa devam eden toplam 718 öğrenciye çeşitli ölçekler uygulamıştır. Akran zorbalığı grupları sosyometrik statü açısından karşılaştırıldıklarında kurban çocuklar, ihmal edilmiş statüye göre daha fazla reddedilmiş statüde, zorba/kurban çocuklar tüm diğer sosyometrik statü gruplarına göre daha fazla popüler ve ortalama statüde yer almıştır. Ayrıca erkek çocukların, kız çocuklarına göre daha fazla oranda akran zorbalığı gösterdikleri bulunmuştur. Akademik başarıya ilişkin karşılaştırmalar sonucunda zorba/kurban çocukların tüm diğer akran zorbalığı gruplarına göre daha düşük akademik başarıya sahip oldukları görülmüştür.

Aktuğ (2006), “Ergenlerde Akran Baskısı Ve Benlik Saygısının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, öğrencilerin cinsiyetlerine göre akran baskısı düzeyleri ve benlik saygıları arasındaki ilişki incelenmiştir. 600 lise birinci sınıf öğrencisine uygulanan Akran baskısı ölçeği ve Coopersmith Benlik Ölçeği sonuçlarına göre, öğrencilerin yaşadıkları akran baskısı ile genel benlik saygıları, aile benlik saygıları ve akademik benlik saygıları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu

göstermiştir. Ancak akran baskısı ile sosyal benlik saygısı arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Koç (2006-a), “Lise Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması” adlı doktora tezinde, zorbalık türü olaylarının genel olarak ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre okulun hangi alanlarında ve ne sıklıkta meydana geldiğini saptayarak; öğrencilerin zorba kişilik, kendine güven ve zorbalıktan kaçınma düzeyleri cinsiyet, ailenin algılanan gelir düzeyi, algılanan akademik başarı durumu, hatalı davranışın sıklığı, yetişkin etkileri, özsaygı, sürekli öfke, öfkeyi dışa vurma, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi kontrol etme düzeyi değişkenleri açısından açıklamıştır. Araştırma, Ankara il merkezindeki altı resmi genel lisenin 9., 10. ve 11. sınıflarında eğitim gören 481’i kız ve 582’si de erkek olmak üzere toplam 1063 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma, Ankara il merkezindeki altı resmi genel lisenin 9., 10. ve 11.sınıflarında eğitim gören 481’i kız ve 582’si de erkek olmak üzere toplam 1063 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Okulda zorbalığın genel olarak ve cinsiyete göre meydana geldiği alanlar ve sıklığına ilişkin bulgulara göre, zorbalığın %72 ile okul içi ve %28 ile de okul dışı alanlarda meydana geldiği görülmüştür. Zorbalığın meydana geldiği alanlar ve sıklığı, cinsiyet değişkeni temel alınarak incelendiğinde ise; erkek öğrencilerin, hem okul içi, hem de okul dışı alanlarda kız öğrencilere göre zorbalığın daha sık meydana geldiğini düşündükleri anlaşılmıştır.

Özmen (2006), “İlköğretim Düzeyindeki Öğretmenlerin Ve Okul Yöneticilerinin Öğrenciye Yönelik Şiddeti Önlemeye İlişkin Çalışmaları(Kars İli Örneği)” adlı makalesinde, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin şiddeti önlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmaların neler olduğu ve bu uygulamalarının ne derecede gerçekleştiğini incelemiştir. Araştırma Kars il merkezinde bulunan 10 okulda görev yapmakta olan 155 öğretmen katılmıştır. Araştırmada “Öğretmenlerin Okul ve Okul Çevresinde Öğrenciye Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Çalışmaları” isimli anket kullanılmış ve araştırma kapsamına giren okul yöneticileri ile birer görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda, genellikle, şiddeti önlemede etkili olduğu bilinen uygulamaların frekanslarının yüksek olduğunun dikkat çektiği, bu sonuçlara göre öğretmenlerin okul ve sınıf içi uygulamalarında şiddeti önlemede

etkili olduğu bilinen uygulamaları sıklıkla gerçekleştirdiği sonucuna varılabileceği belirtilmektedir. Öğretmen ve okul yöneticilerinin öğrenci aileleriyle iletişiminin yeterli düzeyde olmadığına anlaşıldığı belirtilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çatışma çözme konusunda yapmış oldukları uygulamaların yeterli düzeyde olmadığı belirtilmektedir.

Özmen-Kaymak (2006), “İlköğretim Öğrencilerinin Maruz Kaldığı Şiddetin Türleri ve Sıklığı” adlı makalesinde, Kars ili merkezinde bulunan ilköğretim okullarının 6,7 ve 8. sınıflarına devam eden öğrencilerin maruz kaldıkları şiddet türleri ve bunların sıklığını belirlemeye çalışmıştır. Araştırma, 2005–2006 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Kars ili merkezde yer alan 10 ilköğretim okulunun 6,7 ve 8. sınıflarına devam eden 863 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Çinkir ve Karaman-Kepenekçi tarafından geliştirilen şiddet-kaba güç anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, bedensel şiddet sınıflandırmasına giren davranışlar arasında “itme” en sık görülen davranış biçimi olarak görülmektedir. Sözel şiddet sınıflandırmasına giren davranışlara bakıldığında, çocukların en çok ad takma davranışıyla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Duygusal şiddet anlamında çocuklar arasında en sık görülen davranışın, eşyaya zarar verme olduğu görülmektedir. Cinsellik ise, en seyrek görülen şiddet türü olarak görülmektedir.

Satan (2006), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorba Davranış Eğilimlerinin Okul Türü Ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler İle İlişkisi” adlı doktora tezinde ilköğretim II. kademe okuyan (6.,7. ve 8. sınıf) öğrencilerin zorbalık eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılmış ve okul ortamının zorbalık açısından öğrenci görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Cinsiyet ve yaş değişkenine göre Zorbalık Davranış Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarında (Sözel Zorbalık, Eğlence Amaçlı Zorbalık ve Duygu Zorbalığı) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Arıman (2007), “İlköğretim 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Kapsamlı Okul İklimi Değerlendirme Ölçeği Ölçeğinin alt boyutları olan Öğretmen-

öğrenci ilişkisi, İdare, Öğrencilerin davranışsal değerleri, Öğrenciler arası ilişkiler, Anne-baba, toplum ve okul arası ilişkiler, Güvenlik ve düzenlilik ile çeşitli demografik değişkenlerle (yaş, sınıf, anne-baba mesleği vb. gibi) ilişki incelenmiştir. Yine Zorbalık Davranışı Eğilim Ölçeği'ni oluşturan alt boyutlarla; fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, eğlence amaçlı zorbalık ve duygu zorbalığı ile öğrencilerin aynı demografik değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Daha sonra da çalışmaya katılan öğrencilerin zorbalık eğilimi ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Okul iklimi ölçeği idare alt boyutu puanlarının öğrencilerin cinsiyet değişkinine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini bulmuştur. Farklılık kız öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Okul İklimi Ölçeği anne baba, toplum ve okul arası ilişkilerin öğrencinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Yine farklılığın kız öğrencilerin lehine gerçekleştiğini tespit etmiştir.

Gökler (2007), "İlköğretim Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri arasında akran zorbalığını incelemiş ve zorbalığın empatik eğilim, özsaygı, problem çözme becerileri, içedönüklük-dışadönüklük ve kaygı gibi bazı kişilik özellikleri ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırma grubunu Ankara'da beş ilköğretim okuluna devam eden toplam 576 sekizinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin %10,10'unun zorba, %27,30'unun kurban, %20,90'ının zorba-kurban olduğu belirlenmiştir. Zorbalık ve kurbanlık oranları cinsiyete göre değerlendirildiğinde, hem zorba, hem de zorba-kurban grubunda erkeklerin daha fazla olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin en fazla uğradıkları zorbalık türleri, "sözel ve fiziksel zorbalıklar" olarak tespit edilmiştir.

Oral (2007), "İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlarına İlişkin Düşüncelerinin Sosyometrik Statü Ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde, araştırmasını 5.sınıfta okuyan 528 öğrenci üzerinde yürütmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin arkadaşlarına ilişkin olumlu ve olumsuz düşüncelerinin sosyometrik statü ve akademik başarıya göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Ancak yapılan görüşmelerin sonucunda sosyometrik statü ve akademik başarı açısından arkadaşlık anlayışlarının bazı

boyutlarında farklılıklar olduğu saptanmıştır. Sosyometrik statüye göre arkadaşlık beklentileri kapsamında en fazla seçilen ve hiç seçilmeyen öğrenciler arasında farklılık bulunmamıştır.

Şahin (2007), “İlköğretim Okullarında Zorbacı Davranışların Azaltılmasına Yönelik Empati Eğitim Programının Etkisinin Araştırılması” adlı araştırmasında, bir müdahale programı olarak empati eğitimi programının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında görülen zorbacı davranışlar üzerindeki etkinliğini belirlemeye çalışmıştır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak, deney grubundaki deneklerin zorba davranışlarda, kontrol grubundakilere göre anlamlı düzeyde azalma olduğu sonucuna varmıştır. Bununla birlikte, deney grubundaki deneklerin empatik beceri ve benlik saygısı düzeylerinde, kontrol grubundakilere göre anlamlı düzeyde bir yükselme olduğunu belirlemiştir.

Bilgin ve Kartal (2008), makalesinde zorbalık türleri ve sıklıkları, zorbalığı yapanların kim ya da kimler olduğu, kurbanın zorbalığa uğradığı yerler ve kurbanın zorbalığı anlattığı kişilere yönelik ilköğretim öğrencileri, öğretmenleri ve velilerinin raporlarının analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulguların, araştırmaya katılan taraflar arasında zorbalık türlerinin tamamında öğretmenlerin okullarında hem öğrencilerin hem de velilerin bildirdiğinden yüksek oranda zorbalık rapor ettiği gösterdiğini, tarafların tümü erkek öğrencileri zorbalığı en sık yapan kişiler olarak değerlendirdiğini ve öğretmenler zorbalığın en çok bahçede (%77,8), öğrenci (%33,8) ve veliler (%45,3) ise sınıfta yaşandığını bildirdiğini belirtilmektedir. Öğrenciler ve velilerin en yüksek oranda zorbalığın aileye anlatıldığını rapor ederken, öğretmenlerin kendilerine anlatıldığını düşündüğünü belirtilmektedir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evrenini Kars ilinde 2007-2008 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde ilköğretim 7. sınıfa devam eden öğrenciler oluşturmaktadır.

3.2. Katılımcılar

Bu araştırmaya 2007–2008 eğitim-öğretim yılında Kars Merkez İlköğretim okullarına devam eden 180’i erkek, 261’i kız olmak üzere toplam 441, 7. sınıf öğrencisi katılmıştır. Özellikle ilköğretim II. kademe öğrencilerinin seçilme nedeni, akran zorbalığının en fazla ergenlik döneminde görüldüğünün belirtilmesidir. 6 ya da 8.sınıflar yerine, özellikle 7.sınıfların seçilme nedeni ise, bu sınıfta yeni bir okula gelmenin verdiği çekingenlik veya sınava girme kaygısı gibi farklı değişkenlerin sonuçları etkilemesinin istenmemesidir. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler orta sosyoekonomik düzeyde olan ailelerin çocuklarının devam ettiği beş devlet ilköğretim okulundan raslantısal seçilmiştir. Bu okullar şunlardır: Atatürk İlköğretim Okulu, Halitpaşa İlköğretim Okulu, İsmetpaşa İlköğretim Okulu, Ziya Gökalp İlköğretim Okulu, Fevzipaşa İlköğretim Okulu.

3. 2. 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları ve Yaş Ortalamaları

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre örneklem içindeki frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3. 1’de verilmiştir.

Tablo 3. 1 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	(N)	%
Erkek	180	40,8
Kız	261	59,2
Toplam	441	100,0

Tablo 3.1'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %41'i erkek (n=180), %59'u kız (n=261) dır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Yaş'a göre frekansları ve yüzdeleri Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Ortalamaları

Cinsiyet	(N)	(X)	(S)
Erkek	180	13,26	0,73
Kız	261	13,12	0,55
Toplam	441	13,18	0,63

Tablo 3.2'ye göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamalarına bakıldığında erkek öğrencilerin yaş ortalaması 13,26, kız öğrencilerin 13,12 ve toplamda 13,18 olarak bulunmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

1. Akran zorbalığı durumlarında zorbalık gruplarındaki öğrencileri ve okullarda karşılaşılan akran zorbalığı türlerini belirlemek amacıyla Yrd. Doç. Dr. Metin PİŞKİN ve Arş. Gör. Tuncay AYAS tarafından hazırlanan "Ergen Akran Zorbalığı Ölçeği" kullanılmıştır. Pişkin'in (2003) Ankara'da ilköğretim okullarına devam eden 1154 öğrenciyle yürüttüğü ve zorba davranışların meydana geldiği alanları zorbalık türlerine göre incelediği çalışmasında ve Pişkin ve Ayas (2005) tarafından lise öğrencileriyle zorbalığın türlerine ilişkin dağılımı belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada kullanılmıştır. Pişkin ve Ayas'ın yaptığı güvenilirlik testinde Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0,82 olarak saptanmıştır. Araştırmacı tarafından bir seçenekte yer alan birkaç ifade farklı maddeler olarak ayrıldıktan sonra yapılan madde analizinde ölçeğin toplam Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0,95 olarak saptanmıştır.

"Ergen Akran Zorbalığı Ölçeği" değerlendirilirken bir davranışın zorbalık olabilmesi için sürekliliğinin olması gerekmektedir. Bu nedenle herhangi bir veya birkaç soruya "hemen hemen her gün" veya "haftada en az bir defa" seçeneklerinden

biri öğrenci tarafından “bana yapıldı” olarak işaretlenmişse bu kişi kurban, “ben yaptım” olarak işaretlenmişse bu kişi zorbadır. Aynı veya farklı ifadeler için bu seçeneklerden biri “bana yapıldı” ve aynı zaman da “ben yaptım” olarak işaretlenmişse bu kişi zorba-kurban ve bütün sorular için bu seçeneklerin dışından biri (ayda bir defa, dönem boyunca bir defa, hiçbir zaman) seçilmişse o kişi ise nötr’dür.

Öğrencilere uygulanan ölçekte yaş ve cinsiyet gibi demografik özelliklerine ilişkin sorular da yer almaktadır.

2. Öğrencilerin kendi sınıfları içerisindeki sosyometrik statülerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından danışman ve Kars Rehberlik Araştırma Merkezi’nde görev yapan üç uzmanın görüşleri alınarak hazırlanan ve iki sorudan oluşan “Sosyometri Formu” kullanılmıştır.

Öğrencilere uygulanan “Sosyometri Formu” değerlendirilirken her çocuk için akranlarının sevilme veya sevilme olmamak üzere yaptıkları değerlendirmeye bakılmış ve sevilme (S) ile sevilme (M) sayıları belirlenmiştir. Sonra bu sayılar arasındaki farka bakılmıştır. Buna göre S ve M’nin farkı; +1 den fazla ise bu öğrenci popüler; -1 den az ise bu öğrenci reddedilmiş; +1 veya -1’e eşit ise bu öğrenci tartışmalı; 0(sıfır) olan öğrenci ise ortalama grubuna yerleştirilirken, S ve M sayısının ikisi de 0(sıfır) ise bu öğrenci ihmal edilmiş grubuna yerleştirilmiştir.

Bu iki veri toplama aracı araştırmacı tarafından, uygulama sırasında her sınıfın başında bulunarak, eğitim-öğretim yılı (2007-2008) bitmeden iki hafta önce uygulanmıştır.

3. Öğrencilerin okul başarı düzeylerini belirlemek amacıyla okullardan örnekleme oluşturan öğrencilerin “Yılsonu Not Ortalamaları”nı gösteren listeler alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler bilgisayar ortamında SPSS 16 paket programı ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme işlemi Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde görev yapan bir araştırma görevlisi tarafından yapılmıştır. Verilerin karşılaştırılmasında frekans ve yüzdelik dağılımların yanı sıra Varyans analizi, Kay-Kare , Mann-Whitny-U ve Kruskall Wallis H ve T Testi testleri kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

4.1 Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular şunlardır; cinsiyetlerine göre kurban ve zorba öğrencilerin zorbalık türlerindeki dağılımı, katılımcıların akran zorbalığı gruplarına göre dağılımı, akran zorbalığı grupları arasında okul başarı düzeyleri açısından elde edilen farklılıklar, cinsiyete göre akran zorbalığı gruplarının okul başarı düzeyleri açısından elde edilen farklılıklar, akran zorbalığı gruplarına göre sosyometrik statüler arasındaki farkın karşılaştırılması, cinsiyet açısından akran zorbalığı gruplarına göre sosyometrik statüler arasındaki farkın karşılaştırılması.

4.1.1. Cinsiyetlerine Göre Kurban ve Zorba Öğrencilerin Zorbalık Türlerindeki Dağılımı

Cinsiyetlerine göre kurban ve zorba öğrencilerin zorbalık türlerini işaretleme frekansları ve kendi cinsiyetleri içindeki yüzdeleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4. 1 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Zorbalık Türlerini İşaretleme Frekans ve Yüzde Dağılımları

Zorbalık Türü	Kız(N=261)				Erkek(N=180)			
	Kurban		Zorba		Kurban		Zorba	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Fiziksel Zorbalık	203	77,8	131	50,2	156	86,6	125	69,4
Sözel Zorbalık	160	61,3	92	35,2	120	66,7	80	44,4
İzolasyon Zorbalığı	103	39,4	47	18,0	64	35,6	40	22,2
Söylenti Zorbalığı	77	29,5	21	8,0	57	31,7	27	15,0
Eşyalara Zarar Verme Zorbalığı	79	30,2	27	10,3	61	33,9	39	21,7

Tablo 4.1'e göre, araştırmaya katılan öğrencilerden kız öğrencilerin %77,8inin, erkek öğrencilerin ise %86,6'sının fiziksel zorbalığa uğradığı; kız öğrencilerin %61,3'ünün, erkek öğrencilerin %66,7'sinin sözel zorbalığa uğradığı; kız öğrencilerin %39,4'ünün, erkek öğrencilerin %35,6'sının izolasyon zorbalığına uğradığı; kız öğrencilerin %29,5'inin, erkek öğrencilerin %31,7'sinin söylenti zorbalığına uğradığı; kız öğrencilerin %30,2'sinin ve erkek öğrencilerin %33,9'unun eşyalara zarar verme zorbalığına uğradığı söylenebilir. Ayrıca, araştırmaya katılan öğrencilerden kız öğrencilerin %50,2'sinin, erkek öğrencilerin ise %69,4'ünün fiziksel zorbalığı uyguladığı; kız öğrencilerin %35,2'sinin, erkek öğrencilerin %44,4'ünün sözel zorbalığı uyguladığı; kız öğrencilerin %18,0'mın, erkek öğrencilerin %22,2'sinin izolasyon zorbalığını uyguladığı; kız öğrencilerin %8,0'mın, erkek öğrencilerin %15,0'mın söylenti zorbalığını uyguladığı; kız öğrencilerin %10,3'ünün ve erkek öğrencilerin %21,7'sinin eşyalara zarar verme zorbalığını uyguladığı söylenebilir.

4.1.2. Katılımcıların Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Dağılımları

Akran zorbalığı gruplarından birinde olan öğrencilerin katılımcılar içindeki frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4. 2'de verilmiştir.

Tablo 4. 2 Katılımcıların Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımları

Grup	Katılımcılar		Kız		Erkek	
	(n)	%	(n)	%	(n)	%
Kurban	101	22,9	72	27,6	29	16,1
Kurban –zorba	284	64,4	151	57,9	133	73,8
Nötr	51	11,6	34	13,0	17	9,4
Zorba	5	1,1	4	1,5	1	0,6
Toplam	441	100	261	100	180	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %22,9'u kurban, %64,4'ü kurban-zorba, %11,6'sı nötr ve %1,1'i zorba grubunda yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerden kızların %27,6'sı, erkeklerin %16,1'i kurban grubunda; kızların %57,9'u, erkeklerin %73,8'i kurban-zorba grubunda; kızların %13,0'ı, erkeklerin %9,4'ü nötr grubunda; kızların %1,5'i, erkeklerin %0,6'sı zorba grubunda yer almaktadır.

4.1.3. Akran Zorbalığı Grupları Arasında Okul Başarı Düzeyleri Açısından Elde Edilen Farklılıklar

Akran zorbalığı gruplarına göre öğrencilerin okul başarı düzeyleri arasındaki farkı bulmak için yapılan Kruskal Wallis H testinin sonuçları Tablo 4. 3'te verilmiştir.

Tablo 4. 3 Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Öğrencilerin Okul Başarı Düzeyleri Arasındaki Fark(N=441)

Gruplar	N	(X)	sd	(X ²)	p
Kurban	101	69,0	13,2	3,21	0,360
Zorba	5	73,1	15,8		
Kurban-zorba	284	70	13,5		
Nötr	51	72,6	14,2		
Toplam	441	70,1	13,6		

Gruplar arasında yapılan istatistiksel testte akran zorbalığı gruplarına göre yılsonu not ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmamıştır (p>0,05).

4.1.4. Cinsiyete Göre Akran Zorbalığı Gruplarının Okul Başarı Düzeyleri Açısından Elde Edilen Farklılıklar

Akran zorbalığı gruplarına göre öğrencilerin okul başarı düzeyleri arasındaki farkı bulmak için yapılan Mann Whitney-U ve T testi sonuçları Tablo 4. 4'te verilmiştir.

Tablo 4. 4 Cinsiyet Açısından Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Yılsonu Not Ortalamaları Arasındaki Fark (N=441)

Gruplar	Cinsiyet	(N)	(X)	Sd	U	t	p
Kurban	Erkek	29	62,5	12,27	-	-3,25	0,002
	Kız	72	71,6	12,81			
Zorba	Erkek	1	49,9	-	0,000	-	0,157
	Kız	4	89,8	10,47			
Kurban-zorba	Erkek	133	67,8	13,74	-	-2,57	0,011
	Kız	151	71,9	13,06			
Nötr	Erkek	17	70,8	17,63	-	-0,62	0,534
	Kız	34	73,5	12,37			

Gruplar arasında yapılan istatistiksel testte cinsiyet açısından akran zorbalığı gruplarına göre yılsonu not ortalamaları arasındaki fark incelenmiştir. Kurbanlarda ve kurban-zorbalarda kızların erkeklere göre daha yüksek not ortalamasına sahip olduğu söylenebilirken ($p < 0,05$), diğer iki grupta anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0,05$).

4.1.5. Akran Zorbalığı Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Kendi Grupları İçindeki Sosyometrik Statülerinin Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyometrik statülerinin akran zorbalığı gruplarının kendi içlerindeki frekans ve oranları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4. 5 Akran Zorbalığı Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Kendi Grupları İçindeki Sosyometrik Statülerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sosyometrik Statü	Kurban(N=101)		Kurban-Zorba(N=284)		Nötr(N=51)	
	(N)	%	(N)	%	(N)	%
Popüler	38	37,6	90	31,6	19	37,2
Reddedilmiş	12	11,8	43	15,1	4	7,8
İhmal Edilmiş	8	7,9	20	7,0	4	7,8
Tartışmalı	32	31,6	106	37,3	22	43,1
Ortalama	11	10,0	25	8,8	2	3,9
Toplam	101	100	284	100	51	100

Kurban grubunda %37,6'lık oranla en fazla popüler statüde olan öğrencilerin yer aldığı söylenebilir.

Kurban-zorba grubunda %37,3'lük oranla en fazla tartışmalı statüde olan öğrencilerin yer aldığı söylenebilir.

Nötr grubunda %43,1'lik oranla, kurban-zorba grubunda olduğu gibi, en fazla tartışmalı statüde olan öğrencilerin yer aldığı söylenebilir.

4.1.6. Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Sosyometrik Statüler Arasındaki Farkın Karşılaştırılması

Akran zorbalığı gruplarına göre öğrencilerin sosyometrik statüleri arasındaki farkı bulmak için yapılan Kay-Kare testinin sonuçları Tablo 4. 6'da verilmiştir.

Tablo 4. 6 Akran Gruplarına Göre Öğrencilerin Sosyometrik Statüleri Arasındaki Fark

Grup	Popüler		Reddedilmiş		İhmal Edilmiş		Tartışmalı		Ortalama		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kurban	38	8,6	12	2,7	8	1,8	32	7,3	11	2,5	101	22,9
Kurban-zorba	90	20,4	43	9,8	20	4,5	106	24,0	25	5,7	284	64,4
Nötr	19	4,3	4	0,9	4	0,9	22	5,0	2	0,5	51	11,6
Zorba	1	0,2	1	0,2	1	0,2	1	0,2	1	0,2	5	1,1
Toplam	148	33,6	60	13,6	32	7,5	162	36,5	39	8,8	441	100
$X^2=8,800$ $p=0,720$ $p>0,05$												

Akran zorbalığı gruplarına göre sosyometrik statüler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız saptanmıştır. Gruplar arasında fark olmadığı söylenebilir ($p>0,05$).

4.1.7. Cinsiyet Açısından Akran Zorbalığı Gruplarına Göre Sosyometrik Statüler Arasındaki Farkın Karşılaştırılması

Kurban öğrencilerin cinsiyet açısından sosyometrik statüleri arasındaki farkı bulmak için yapılan Kay-Kare testinin sonuçları Tablo 4. 7’de verilmiştir.

Tablo 4. 7 Cinsiyet Açısından Kurban Grubunun Sosyometrik Statüleri Arasındaki Fark

Cinsiyet	Popüler		Reddedilmiş		İhmal edilmiş		Tartışmalı		Ortalama		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Erkek	6	5,9	8	7,9	1	1,0	11	10,9	3	3,0	29	28,7
Kız	32	31,7	4	4,0	7	6,9	21	20,8	8	7,9	72	101
Toplam	38	37,6	12	11,9	8	7,9	32	31,7	11	10,9	101	100
$X^2=13,085$ $p=0,011$ $p<0,05$												

Kurban grubun da cinsiyetler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmıştır. Yapılan ileri analizde farkın popülerlerden geldiği belirlenmiştir. Kız öğrencilerde popülerler daha fazla olduğu söylenebilir ($p<0,05$).

Kurban öğrencilerin cinsiyet açısından sosyometrik statüleri arasındaki farkı bulmak için yapılan kay-kare testinin sonuçları Tablo 4. 8’de verilmiştir.

Tablo 4. 8 Cinsiyet Açısından Kurban-zorba Grubunun Sosyometrik Statüleri Arasındaki Fark

Cinsiyet	Popüler		Reddedilmiş		İhmal Edilmiş		Tartışmalı		Ortalama		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Erkek	39	13,7	19	6,7	11	3,9	55	19,4	9	3,2	133	46,8
Kız	51	18,0	24	8,5	9	3,2	51	18,0	16	5,6	151	53,2
Toplam	90	31,7	43	15,1	20	7,0	106	37,3	25	8,8	284	100,0
$X^2=3,365$ $p=0,449$ $p>0,05$												

Kurban – zorba grubun ise cinsiyetler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmamıştır ($p>0,05$).

Diğer iki grubun verileri istatistiksel teste uygun olmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

4.2. Yorum

1. Katılımcıların cinsiyetlerine göre zorbalık türlerini işaretleme frekans ve yüzde dağılımlarına bakıldığında (Tablo 4.1), kız(%77,8) ve erkek (%86,6) öğrencilerin en fazla fiziksel zorbalığa maruz kaldığı söylenebilir. Fiziksel zorbalığı kızlarda %61,3, erkeklerde ise %66,7'lik oranla sözel zorbalığa maruz kalanlar takip etmekte. Zorbalığı uygulayanlar açısından bakıldığında da, maruz kalmaya göre oran biraz daha az olsa da, yine fiziksel ve sözel zorbalığın daha fazla uygulandığı söylenebilir. Bu durum Gökler(2007)'in, öğrencilerin en fazla uğradıkları zorbalık türleri “sözel ve fiziksel” zorbalıklar olarak saptanmıştır, diye belirttiği çalışma ile tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Tabloya genel olarak bakıldığında erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre bütün zorbalık türlerine daha fazla uğrarken, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre izolasyon zorbalığına daha fazla uğramaktadır denilebilir. Bunun yanında bulguların, erkek öğrencilerin tüm zorbalık türlerini kızlara göre daha fazla uyguladıklarını gösterdiği söylenebilir. Pekel(2004) önceki araştırmalara paralel olarak kendi çalışmasında da erkek çocukların, kız çocuklara göre daha fazla oranda akran zorbalığı gösterdiğini belirtmiştir, bu da bulunan sonuçla örtüşmektedir ve daha önceden yapılan çalışmaları desteklemektedir. Böyle olmasının nedeni olarak da kız çocuklarının, toplumdaki yerleri ve yetiştirilme şekilleri nedeniyle açıkça görülen yanlış davranışlardan kaçınıp onların yerine fark edilmesi daha zor olan zorbalık davranışlara yöneldikleri söylenebilir.

2. Katılımcıların akran zorbalığı gruplarına göre dağılımına bakıldığında (Tablo 4.2), %64,4'lük oranla öğrencilerin büyük bir kısmının kurban-zorba grubunda yer aldığı, kurban-zorba grubunu %22,9'luk oranla kurban grubunun takip ettiği söylenebilir. Gökler(2007) çalışmasında bulduğu, %10'luk zorba, %27'lik Kurban, %21'lik zorba-kurban oranlarının daha önce yapılan çalışmalara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Buna göre, bu çalışmada bulunan oranların daha önceden yapılan bütün çalışmalara göre daha yüksek olduğu ve buna dayanarak

okullardaki akran zorbalığı olayının hızla yaygınlaştığı söylenebilir. Bu duruma cinsiyetler açısından bakıldığında (Tablo 4.2) ise, erkek öğrencilerin (%73,8), kız öğrencilere(%57,9)'e göre daha çok kurban-zorba grubunda yer aldığı; kız öğrencilerin(%27,6) ise, erkek öğrenciler(%16,1)'e göre kurban grubunda daha çok yer aldığı söylenebilir. Buna göre, Pekel (2004)'ün çalışmasında ulaştığı, zorba ve zorba-kurban grubunda yer alan erkek çocukların kızlardan fazla olduğu sonucunu destekleyerek erkek öğrencilerin kızlara göre daha fazla zorbalık uyguladıkları söylenebilir.

3. Okul başarı düzeyleri açısından bakıldığında(Tablo 4.3), akran zorbalığı gruplarının toplam yılsonu ortalamaları 70,1 olduğu ve gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir. Bu sonuç Pekel(2004)'in çalışmasında belirttiği “hem kurban, hem zorba, hem de karışmayan çocuklar, zorba-kurban çocuklara göre daha yüksek not ortalamasına sahiptir” görüşünü desteklememektedir. Var olan inancın ve yapılan bazı çalışmaların aksine, zorbalık yapan veya zorbalığa maruz kalan, öğrenciler diğerlerine göre her zaman başarısız olmayabilir. Okul derslerinde başarı gösteren bir öğrencinin genellikle sosyal ilişkilerinde de olumlu olması beklenirken bu sonuç, okullarda akran zorbalarını ve kurbanları ayırt etmeyi zorlaştırabilir.

4. Cinsiyet açısından bakıldığında (Tablo 4.4), kurban ve kurban-zorba gruplarında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek not ortalamasına sahip oldukları söylenebilir. Ancak, zorba ve nötr gruplarında anlamlı bir fark saptanamamıştır.

5. Akran zorbalığı gruplarından birinde yer alma durumlarına göre öğrencilerin sosyometrik statülerine bakıldığında kurban öğrencilerin (Tablo 4. 5) %37,6'lık bir kısmının popüler ve %31,6'lık kısmının da tartışmalı statüde olduğu söylenebilir. Buna göre kurbanların sınıflarında sevilen öğrenciler oldukları söylenebilir. Kurban-zorbaların %37,3'ü tartışmalı ve %31,6'lık kısmının da popüler statüde yer aldığı ve buna göre kurban-zorba öğrencileri seven ve sevmeyen öğrencilerin sayılarının birbirine çok yakın olduğu söylenebilir. Nötr akran zorbalığı

grubunda %43,1'lik oranla, kurban-zorba grubunda olduğu gibi, tartıřmalđ statü'nün fazla olduğu ve %37,2'lik oranla popüler statü'nün ikinci sırada olduğu söylenebilir.

6. Yapılan istatistik test sonucunda (Tablo 4.6) ise akran zorbalığı grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, Pekel(2004)'in çalışmasında belirttiği “akran zorbalığı grupları içinde, zorba-kurban çocuklar, diğer çocuklara göre akranları tarafından daha fazla reddedilmektedirler” görüşüyle ters düşmektedir. Bu sonuca göre, akran zorbalığı durumunun öğrenciler arasında daha kabul görür ya da doğal karşılanan bir olay haline geldiği söylenebilir.

7. Akran zorbalığı gruplarına göre sosyometrik statüler arasındaki farka cinsiyetler açısından bakıldığında (Tablo 4.7) ise, kurban grubundaki öğrencilerden, kızların erkeklere göre daha fazla popüler statüde yer aldığı söylenebilir. Bu durum ise kız öğrencilerin arkadaşları arasında daha fazla sevilsele bile, bununla doğru orantılı olarak zorbalığa daha çok uğramakta olduklarını gösterebilir. Kurban-zorba grubunda (Tablo 4.8) ise, anlamlı bir fark bulunmamıştır. Diğer iki grubun sayısı teste uygun olmadığı için cinsiyetler arasındaki farka dâhil edilmemişlerdir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada okullarda yaşanan zorbalık olaylarının 2007-2008 eğitim-öğretim yılında, Kars ili merkez ilköğretim 7.sınıf öğrencilerinin okul başarı düzeylerine ve sosyometrik statülerine etkileri incelenmiştir.

5. 1. Sonuç

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. İlköğretim yedinci sınıf öğrencileri ile yapılan bu çalışmada, öğrencilerin zorbalık türlerine uğrama dağılımları incelendiğinde, en fazla fiziksel ve sözel zorbalığa uğradıkları ve bu zorbalık türlerini uyguladıkları söylenebilir. Ayrıca farklı zorbalık türlerinin gerçekleşme sıklıkları cinsiyete göre incelendiğinde, hem kız öğrencilerin hem de erkek öğrencilerin tüm zorbalık türlerine kızlara göre daha fazla maruz kaldıkları söylenebilirken, kız öğrencilerin izolasyon zorbalığını erkeklere göre daha fazla uyguladığı söylenebilir.

2. Öğrencilerin zorbalık taraflarından birinde yer alma durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık %64'ünün zorba-kurban, %23'ünün kurban, %12'sinin nötr ve %1'inin zorba olduğu söylenebilir.

3. Akran zorbalığı gruplarından birinde yer alma durumunun okul başarı düzeylerine etkisi incelendiğinde, bu gruplardan birinde yer alma ile okul başarı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı söylenebilir.

4. Kurban ve kurban-zorba grubunda cinsiyetler açasından okul başarı düzeyleri arasındaki farkın anlamlı bulunduğu söylenebilir. Kurban ve kurban-zorba

olan kız öğrencilerin, erkeklere göre daha yüksek not ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

5. Kurban öğrencilerin en fazla popüler, sonra da tartışmalı statüde olduğu görülmektedir. Buna göre kurbanların sınıflarında sevilen öğrenciler oldukları söylenebilir. Kurban-zorbaların en fazla tartışmalı, sonra da popüler statüde yer aldığı ve buna göre kurban-zorba öğrencileri seven ve sevmeyen öğrencilerin sayılarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Nötr akran zorbalığı grubunda tartışmalı statünün fazla olduğu ve popüler statünün ikinci sırada olduğu görülmektedir.

6. Akran zorbalığı gruplarından birinde yer alma durumunun öğrencilerin sosyometrik statülerine etkisi incelendiğinde, bu gruplardan birinde yer alma ile sosyometrik statüleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir.

7. Kurban grubundaki kız öğrencilerle erkek öğrencilerin sosyometrik statüleri arasında anlamlı bir fark bulunduğu ve bu farkın kurban grubundaki kızların erkeklere göre daha çok popüler statüde yer almasından kaynaklandığı görülmektedir.

5. 2. Öneriler

1. Okul programlarında çocuğu hem bilişsel düzeyde yetiştiren hem de psikolojik, sosyal ve fiziksel açıdan gelişimine yardımcı olan aktivitelere dengeli bir şekilde yer verilmelidir. Bunlar çocukların kendilerini daha rahat ifade etmelerine yardımcı olabilir.

2. Gerek okul ders programlarında gerekse rehberlik programlarında özellikle ilköğretim döneminden başlayarak çocuklarda özdisiplin kavramını yerleştirecek etkinliklere yer verilmelidir. Buna ilaveten çocuklara; insani değerler eğitimi verilerek “edinmiş oldukları bilgileri analiz etme, dürüstlük, basit olan uyuşmazlık ve

anlaşmazlıkları çözmeye, olaylar arasında ilişki kurabilme, düşündüklerini ifade etme, ilişkilerde karşılıklı anlaşmalara varma” becerileri kazandırılmalıdır.

3. Okullarda aileler için uzmanlar tarafından ana-baba eğitim programları düzenlenerek ailelerin çocuklarıyla iletişimlerini geliştirmelerine ve onları sağlıklı birer toplum üyesi olarak yetiştirmelerine yardımcı olacak bilgiler verilmelidir. Ayrıca, sosyo-ekonomik durumu iyi olmayan çocukların ailelerine çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından maddi destek verilmelidir. Bunun için öğrencilerin evlerine belirli bir plan çerçevesinde veli ziyaretleri düzenlenebilir.

4. Medyada ve özellikle televizyon kanallarında çocukları olumsuz davranışlara yöneltebilecek yayınlar ilgili birimler tarafından dikkatle denetlemesi yapılmalı, ayrıca aileler de çocuklarının izledikleri programları seçmelerinde onlara rehberlik etmelidir.

5. Okul güvenliği için, öğrenci şiddet olaylarının sık yaşandığı okullarda güvenlik elemanı bulundurulması yaygınlaştırılmalıdır.

6. Okullardaki rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeye çıkarılabilmesi için okullardaki rehber öğretmen sayıları öğrenci sayısına göre artırılmalı; yönetici, öğretmen ve diğer çalışanlarda rehberlik hizmetlerine yönelik bilinç oluşturulmalıdır.

7. Bireyler arası farklılıklar gözeterek öğrencilerin kişisel sorunlarını çözebilmelerine, problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirebilmelerine önem verilmelidir.

8. Öğrenci-öğretmen ve veli arasındaki etkileşim artırılmalı, işbirliğine önem verilmelidir.

9. Okullarda öğrencilerin gereksinimlerine yönelik sosyal etkinliklere daha fazla yer verilmeli. Özellikle zorbalık eğilimi olan öğrencileri bu etkinliklere katarak onların enerjilerini iyi bir yönde harcamaları sağlanmalı.

10. Okullarda bireyin, gelişim dönemlerini dikkate alan disiplin önlemleri ve öğrencilerin güvenliğini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

11. Bu konuyla ilgili yeni bir araştırma yapılmak istenirse öğrencilerin ailelerine ulaşılarak aile yaşantısının akran zorbalığına etkileri de incelenmelidir.

KAYNAKLAR

AKTUĞ, Taylan, (2006), Ergenlerde Akran Baskısı Ve Benlik Saygısının İncelenmesi, Mersin, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ARIMAN, Fatma, (2007), İlköğretim 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

AYAS, Tuncay, “Okullarda Yaygın Sorun Şiddet ve Zorbalık”, **İlköğretmen Eğitimci Dergisi**, Sayı:14, Aralık (2007), s.16–19.

AYAS, Tuncay, Pişkin, Metin, (2005), “Zorba ve Kurban Lise Öğrencilerinin Utangaçlık, İçedönüklük, Dışadönüklük ve Özsaygı Değişkenleri Bakımından İncelenmesi, **VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi’nde Sunulmuş Bildiri** ,Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul, (21-23 Eylül), 2005.

BANKS, Ron. (1997).” Bullying in Schools”, ERIC Document Reproduction Service No: ED407154.

BİLGİN,Asude, KARTAL,Hülya, “Öğrenci, Veli ve Öğretmen Gözüyle İlköğretim Okullarında Yaşanan Zorbalık”,Mayıs 2008, [http://ilkogretim-online.org.tr/vol7say2.html\(15.06.2008\)](http://ilkogretim-online.org.tr/vol7say2.html(15.06.2008))

BULUÇ, Bekir, (2007), “Okullarda Suç ve Şiddet”, **Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu” Eğitim ve Şiddet**”, İçinden (Ed. Şule ERÇETİN), Ankara, Hegem Yayınları, 2007, s.1- 40.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, (2008), **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum**, Ankara, Pegem Akedemi Yayıncılık, 2008.

CENKSEVEN, Fulya, YURTAL, Filiz ,”İlköğretim Okullarında Zorbalığın Yaygınlığı ve Doğası”, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Cilt:3, Sayı:28 (2004), s.1-13

ÇALIK, Temel, KURT, Türker, (2007), “Okulda Şiddetin Önlenmesi ve Güvenli Okul”, **Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu “Eğitim ve Şiddet”**, İçinden (Ed. Şule ERÇETİN), Ankara, Hegem Yayınları, 2007, s.99–138.

ÇINAR, İkrım, (2007), “Okullarda Şiddet: Dağın İki Yamacını Da Görebilmek”, **Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu**, İçinden (Ed. Adem SOLAK),Ankara, Hegem Yayınları, 2007, s.1–18.

DÖLEK, Nevin, (2001), İlk ve Orta Öğretim Okullarındaki Öğrenciler Arasında Zorbacı Davranışların İncelenmesi ve “Zorbalığı Önleme Tutumu Programı’nın Etkisinin Araştırılması, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

GÖKLER, Rıza, (2007), İlköğretim Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi.

GÜLTEKİN, Zeynep, (2003), Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği Geliştirme Çalışması, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

GÜVENİR, Taner, (2004), **Okulda Akran İstismarı**, Ankara, Kök Yayınları, 2004.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, (2004), **Yeni İnsan ve İnsanlar**, İstanbul Evrim Yayınları,

KALAYCI, Şeref, (2008), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, **Ankara, Asil Yayınevi, 2008.**

KANDEMİR, Mehmet, (2006), İlköğretimde Algılanan Sınıf İçi Empatik Atmosfer İle Benlik Algısı Arasındaki Etkileşimin Akran Zorbalığı İle İlişkisi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KAPÇI, Emine Gül, “ İlköğretim Öğrencilerinin Zorbalığa Maruz Kalma Türünün Ve Sıklığının Depresyon, Kaygı Ve Benlik Saygısıyla İlişkisi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 37, Sayı: 1,(2004), s1–13.

KOÇ, Zihni, (2006a), Lise Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması, Ankara, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

KOÇ, Zihni, (2006b), “Okul Zorbalığı: Tanımı, Nedenleri ve Alınabilecek Önlemler”, **Öğretmen Dünyası Dergisi**, Mayıs (2006), s7–12.

KOÇ, Zihni, (2007), “Çocuklar ve Ergenlerde Okul Zorbalığının Toplumsal Nedenleri”, **İlköğretmen Eğitimci Dergisi**, Sayı:12, Ekim (2007), s.32–37.

MEB, (2007), “Şiddeti Tanıma”, MEB Hizmet-içi Eğitim Seminerleri El Kitabı.

ODACI, Hatice, (2007), “Çocuk Suçları ve Şiddet Olaylar”, **Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu**, İçinden (Ed. Adem SOLAK), Ankara, Hegem Yayınları, 2007, s.55–76.

OLWEUS, Dan, (1993), *Bullying At School: What we know and what we can do.* Oxford and Cambridge, MA: Blackwell Publishers.

OLWEUS, Dan, (1999), *The nature of school bullying: A cross-national perspective* (pp. 7–27). London and New York: Routledge.

ORAL, Vesile, (2007), İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlarına İlişkin Düşüncelerinin Sosyometrik Statü Ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi, Adana, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ÖĞÜLMÜŞ, Selahattin, “Okullarda (Liselerde) Şiddet ve Saldırganlık”, Ankara, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Araştırma Raporu (1995)

ÖZMEN, Ahmet, (2006), “İlköğretim Düzeyindeki Öğretmenlerin Ve Okul Yöneticilerinin Öğrenciye Yönelik Şiddeti Önlemeye İlişkin Çalışmaları(Kars İli Örneği)”, **1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler, Uluslar arası Katılımlı Sempozyum Bildiri Kitabı**, Mart (2006), İstanbul, s275–284.

ÖZMEN, KAYMAK, Suna, (2006), “İlköğretim Öğrencilerinin Maruz Kaldığı Şiddetin Türleri ve Sıklığı”, **1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler, Uluslar arası Katılımlı Sempozyum Bildiri Kitabı**, Mart (2006), İstanbul, s30-37.

ÖZTEKE, Nurcan, URAL, Berfin, “Zorba Davranışları Önleme”, **İlköğretmen Eğitimci Dergisi**. Sayı: 11, s.12-14.

PEKEL, Nilay, (2004), Akran Zorbalığı Grupları Arasında Sosyometrik Statü, Yalnızlık ve Akademik Başarı Durumlarının İncelenmesi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

PİŞKİN, Metin, ”Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/Educational Sciences.Theory & Practice**. Cilt: 2, Sayı: 2 (2002), s.531–562

PİŞKİN, Metin, (2005), “Okulda Akran Zorbalığı”, Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü “Okullarda Şiddet” Paneli, Ankara, 12 Ocak 2005.

RİGBY, Ken, (2004), Adressing bullying in schools theoretical perspectives and their implications. *School Psychology International*, 25(3), 287-300.

SATAN, Ayşin, (2006), İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorba Davranış Eğilimlerinin Okul Türü Ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler İle İlişkisi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

ŞAHİN, Mustafa, (2007), İlköğretim Okullarında Zorbacı Davranışların Azaltılmasına Yönelik Empati Eğitim Programının Etkisinin Araştırılması, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

TÜRK DİL KURUMU, (1998), Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. S.549.

YILDIRIM, KOÇ, Pınar, (2003), **Çıkmaz Sokak: Okulda Şiddet ve Zorbalık**, Ankara & İstanbul, Nobel Yayınları, 2003, s. 4–19.

YILDIRIM, Selma, (2001), The relationships of bulling, family environment and popularity, Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

YILMAZ, Müge, “ Okullarda Kör Nokta: Şiddet”, **İlköğretmen Eğitimci Dergisi**, Sayı:12, Ekim (2007), s. 41–42.

EKLER

ERGEN AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda öğrenciler arasında zaman zaman gözlenen bir takım söz ve eylemler yer almaktadır. Bazı öğrenciler bu söz ve eylemleri bazen tek başlarına bazen de arkadaşlarıyla birlikte yaparak kendilerinden daha güçsüz öğrencileri **rahatsız** ederler. Sizden istenen bu söz ve eylemlere; a) ne sıklıkla **uğradığınızı** ve b) ne sıklıkla **yaptığınızı** ilgili maddenin karşısına işaretlemenizdir.

Adınızı ve soyadınızı yazınız ve sorulara lütfen **dürüst** cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar sadece araştırmacı tarafından okunacak, hiç kimseye gösterilmeyecek ve isminiz hiçbir yerde kullanılmayacak, bundan emin olunuz. Hepinize şimdiden teşekkürler.

Ad, soyadınız :
Cinsiyetiniz :

Yaşınız:

		BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman	Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	
1	El-kol şakası yaparak rahatsız etme										
2	Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama										
3	Saç ve kulak çekme										
4	Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma										
5	Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme										
6	Oyun oynarken sahayı ya da bir mekanı güç kullanarak terketmeye zorlama										
7	Çimdik atma, ısırma										
8	Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma										
9	İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme										
10	Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma										
11	Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma										
12	Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma										
13	Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma										
14	Bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma										
15	Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma ya da korkutma										
16	Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özrüyle alay etme										
17	Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme										
18	Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoşla gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma										
19	Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme										
20	Küfür etme										
21	Çeşitli nedenlerle sataşma										
22	Tehdit etme										
23	Hakaret etme										
24	Alay etme										

		BANA YAPILDI										
		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	
25	Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama											
26	Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme											
27	Görmezden gelme, yok sayma											
28	Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme											
29	Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme											
30	Arkadaşlarını kendisine karşı kışkırtarak aralarının bozulmasına çalışma											
31	Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma											
32	Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme											
33	Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma											
34	Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikayet etme											
35	Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme											
36	Para ya da okul harçlığını zorla alma											
37	Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma											
38	Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma											
39	Para ya da eşyalarını çalma											
40	Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma											
41	Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma											
42	Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme											
43	Baskıyla telefonuna kontör yükletme											
44	Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme											
45	Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma											

SOSYOMETRİ FORMU

Sevgili öğrenciler,

Sizden aşağıdaki sorulara önem derecesine göre üç arkadaşınızın isim ve soy ismini sırayla yazmanızı istiyorum.

Adınızı ve soyadınızı yazınız ve sorulara lütfen **dürüst** cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar sadece araştırmacı tarafından okunacak, hiç kimseye gösterilmeyecek ve isminiz hiçbir yerde kullanılmayacak, bundan emin olunuz.

Hepinize şimdiden teşekkürler.

Ad, soyadınız :

Yaşınız:

Cinsiyetiniz :

1. En sevdiğim üç arkadaşım:

Birinci.....

İkinci.....

Üçüncü.....

2. En sevmediğim üç arkadaşım

Birinci.....

İkinci.....

Üçüncü.....

Akran Zorbalığı Ölçeği Madde Analizi Sonuçları

	Ortalama	Standart Sapma	Madde silinirse α
1.El-kol şakası yaparak rahatsız etme; bana yapıldı.	2,70	1,692	0,948
1.El-kol şakası yaparak rahatsız etme; ben yaptım.	3,58	1,619	0,948
2.Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama; bana yapıldı.	3,48	1,650	0,949
2.Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama; ben yaptım.	4,15	1,325	0,948
3. Saç ve kulak çekme; bana yapıldı.	3,70	1,567	0,948
3. Saç ve kulak çekme; ben yaptım.	4,26	1,249	0,948
4. Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma; bana yapıldı.	4,36	1,217	0,948
4. Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma; ben yaptım.	4,62	0,997	0,948
5. Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme; bana yapıldı.	3,55	1,575	0,949
5. Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme; ben yaptım.	4,42	1,165	0,948
6. Oyun oynarken sahayı ya da bir mekanı güç kullanarak terketmeye zorlama; bana yapıldı; bana yapıldı.	4,09	1,391	0,948
6. Oyun oynarken sahayı ya da bir mekanı güç kullanarak terketmeye zorlama; ben yaptım; ben yaptım.	4,53	1,119	0,948
7. Çimdik atma, ısırma; bana yapıldı.	3,91	1,475	0,948
7. Çimdik atma, ısırma; ben yaptım.	4,35	1,218	0,948
8. Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma; bana yapıldı.	4,41	1,119	0,948
8. Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma; ben yaptım.	4,68	0,858	0,948

9. İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme; bana yapıldı.	3,38	1,549	0,948
9. İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme; ben yaptım.	3,98	1,399	0,948
10. Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma; bana yapıldı.	3,61	1,537	0,948
10. Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma; ben yaptım.	4,17	1,343	0,948
11. Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma; bana yapıldı.	3,71	1,514	0,948
11. Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma; ben yaptım.	4,25	1,263	0,948
12. Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma; bana yapıldı.	4,39	1,157	0,948
12. Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma; ben yaptım.	4,57	1,030	0,948
13. Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma; bana yapıldı.	3,92	1,510	0,948
13. Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma; ben yaptım.	4,24	1,317	0,948
14. Bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma; bana yapıldı.	4,74	0,799	0,948
14. Bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma; ben yaptım.	4,80	0,758	0,948
15. Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma ya da korkutma; bana yapıldı.	4,77	0,810	0,948
15. Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma ya da korkutma; ben yaptım.	4,88	0,565	0,948
16. Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özrüyle alay etme; bana yapıldı.	3,93	1,526	0,948

16. Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özrüyle alay etme; ben yaptım.	4,48	1,105	0,948
17. Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme; bana yapıldı.	4,34	1,253	0,948
17. Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme; ben yaptım.	4,62	0,936	0,948
18. Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma; bana yapıldı.	3,13	1,702	0,948
18. Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma; ben yaptım.	4,09	1,392	0,948
19. Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme; bana yapıldı.	4,54	1,162	0,948
19. Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme; ben yaptım.	4,77	0,799	0,948
20. Küfür etme; bana yapıldı.	3,89	1,530	0,947
20. Küfür etme; ben yaptım.	4,35	1,253	0,948
21. Çeşitli nedenlerle sataşma; bana yapıldı.	3,57	1,543	0,948
21. Çeşitli nedenlerle sataşma; ben yaptım.	3,99	1,411	,948
22. Tehdit etme; bana yapıldı.	4,29	1,282	0,947
22. Tehdit etme; ben yaptım.	4,48	1,176	0,948
23. Hakaret etme; bana yapıldı.	4,20	1,316	0,948
23. Hakaret etme; ben yaptım.	4,44	1,161	0,948
24. Alay etme; bana yapıldı.	3,77	1,577	0,948
24. Alay etme; ben yaptım.	4,40	1,169	0,948
25. Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama; bana yapıldı.	4,17	1,303	0,948
25. Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama; ben yaptım.	4,55	1,009	0,948
26. Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme; bana yapıldı.	4,49	1,082	0,948
26. Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme; ben yaptım.	4,77	0,738	0,948

27. Görmezden gelme, yok sayma; bana yapıldı.	4,30	1,164	0,948
27. Görmezden gelme, yok sayma; ben yaptım.	4,46	1,084	0,948
28. Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme; bana yapıldı.	4,36	1,100	0,948
28. Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme; ben yaptım.	4,64	0,827	0,948
29. Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme; bana yapıldı.	4,31	1,231	0,948
29. Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme; ben yaptım.	4,67	0,852	0,948
30. Arkadaşlarını kendisine karşı kışkırtarak aralarının bozulmasına çalışma; bana yapıldı.	4,18	1,253	0,948
30. Arkadaşlarını kendisine karşı kışkırtarak aralarının bozulmasına çalışma; ben yaptım.	4,72	0,794	0,948
31. Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma; bana yapıldı.	4,25	1,238	0,948
31. Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma; ben yaptım.	4,75	0,752	0,948
32. Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme; bana yapıldı.	4,28	1,194	0,948
32. Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme; ben yaptım.	4,83	0,611	0,948
33. Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma; bana yapıldı.	4,52	1,054	0,948
33. Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma; ben yaptım.	4,84	0,640	0,948
34. Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikayet etme; bana yapıldı.	4,19	1,262	0,948
34. Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikayet etme; ben yaptım.	4,70	0,842	0,948

35. Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme; bana yapıldı.	4,22	1,225	0,948
35. Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme; ben yaptım.	4,79	0,658	0,948
36. Para ya da okul harçlığını zorla alma; bana yapıldı.	4,75	0,825	0,948
36. Para ya da okul harçlığını zorla alma; ben yaptım.	4,85	0,619	0,948
37. Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma; bana yapıldı.	4,77	0,751	0,948
37. Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma; ben yaptım.	4,86	0,621	0,948
38. Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma; bana yapıldı.	4,73	0,814	0,948
38. Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma; ben yaptım.	4,80	0,729	0,948
39. Para ya da eşyalarını çalma; bana yapıldı.	4,44	1,080	0,948
39. Para ya da eşyalarını çalma; ben yaptım.	4,87	0,575	0,948
40. Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma; bana yapıldı.	4,80	0,671	0,948
40. Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma; ben yaptım.	4,80	0,729	0,948
41. Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma; bana yapıldı.	4,41	1,075	0,948
41. Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma; ben yaptım.	4,70	0,815	0,948
42. Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme; bana yapıldı.	4,68	0,843	0,948
42. Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme; ben yaptım.	4,81	0,715	0,948
43. Baskıyla telefonuna kontör yükletme; bana yapıldı.	4,79	0,746	0,948
43. Baskıyla telefonuna kontör yükletme; ben yaptım.	4,85	0,614	0,948
44. Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme; bana yapıldı.	4,23	1,191	0,948

44. Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme; ben yaptım.	4,76	0,715	0,948
45. Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma; bana yapıldı.	4,23	1,270	0,948
45. Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma; ben yaptım.	4,76	0,785	0,948

T.C.
KARS VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.M.E.M.4.36.00.03.500/ *HCC/4*

Konu : Tez Çalışması

KAFKAS ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)
KARS

İlgi:22.05.2008 tarih ve B.30.2.KAÜ.0.E1.00./099 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencilerinden Filiz GÜNER'in İlimiz Merkez İlköğretim Okulu Öğrencilerine "Akran Zorbalığı ve Kurbanlarının Okul Başarı Düzeyleri ve Sosyometrik Statülerinin Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması ile ilgili alınan 29.05.2008 tarih ve 10975 sayılı Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Adı geçen tarafından yapılacak olan anket çalışmasında Müdürlüğümüz tarafından mühürlenmiş anketlerin uygulanmasını ve anket sonucunun CD'ye kayıtlı olarak Müdürlüğümüze teslim edilmesini arz /rica ederim.

[Signature]
Ekrem EKİCİ
Milli Eğitim Müdürü

EKİ : Onay ve anket (4sayfa)

ADRES : İl Millî Eğitim Müdürlüğü 36200- KARS
Tel : 0 474 212 82 26 Faks:0474 212 82 29
E-POSTA: karsmgen@meb.gov.tr
İnt. Adresi: http://karsmem.gov.tr

DANISMA
444 0 632
H A T T I

EGITIME
%100
DESTEK

ÖZGEÇMİŞ

- 1984 Kars Merkez’de doğdu.
- 1995 Zübeyde Hanım İlkokulu’nu bitirdi.
- 1998 Ziya Gökalp İlköğretim Okulu’nu bitirdi.
- 2002 Kars Anadolu Lisesi’ni bitirdi.
- 2006 Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü’nden mezun oldu.
- 2006 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.
- 2006 Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı kadrolu sınıf öğretmeni olarak Sorguçkavak Köyü İlköğretim Okulu’nda göreve başladı. Öğretmenlik görevine Dağpınar İlköğretim Okulu’nda devam etmektedir.